

OUD HOORN

nummer 3

20e jaargang,
15 september 1998

In dit nummer o.a:

- Honderd jaar geleden: kroningsfeesten in Hoorn
- Toen de haven nog de haven was (2)
- 'Horna' biljart al 65 jaar
- Piet Sleutel, kruier van 'De Doelen'

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn.
Losse nummers, voorzover voorradig verkrijgbaar tegen betaling van f 5,— per stuk voor leden en f 7,50 voor niet-leden.

Bestuur:

A.G.F. van Weel, voorzitter
A. de Graaf, vice-voorzitter
Mw. P.M. Huisman, secretaris
Mw. P. van Leeuwen, tweede secretaris
W.L. van der Waal, penningmeester
L.P.M. Hoogeveen, archivaris
A. Boezaard
Mw. M. Faber-Zwart
J. Rietvink
P.R. Kleintjes

Secretariaat:

Postbus 346, 1620 AH HOORN
Tel. 0229-234558

Contributie Oud Hoorn:

minimaal f 35,— per jaar, inclusief toezending van het kwartaalblad.

Lidmaatschap voor het leven door:

- een éénmalige bijdrage van minimaal f 980,—, indien het lid 45 jaar of ouder is, of door:
- een éénmalige bijdrage van minimaal f 700,—, indien het lid 55 jaar of ouder is.

Giro 21 44 888 t.n.v.

Penningmeester Ver. Oud Hoorn,
Postbus 346, 1620 AH HOORN

Redactiecommissie:

L.P.M. Hoogeveen,
H.A. Lansdaal, H.W. Saaltink,
Femke Uiterwijk, F.L. Zack

Redactie-adres en informatie over het kwartaalblad en de vereniging:

F. Uiterwijk, Grote Oost 98-100
1621 BZ HOORN, tel. 0229 - 210220

Ereleden:

Mr. Dr. B.R. Canneman,
oud-burgemeester †
H. Krijgsman, oud-bestuurslid †
C. Kùppers, oud-administrateur †
D. Breebaart, oud-voorzitter
Stichting Stadsherstel Hoorn
Drs. H.M. van den Berg,
kunsthistorica
J.L.N. Dijkstra, oud-redactielid †
J.M. Baltus, oud-voorzitter †
J.P.H. v.d. Knaap
J.E.J. Lamers

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie van Oud Hoorn.

Productie kwartaalblad

Vormgeving en pre-press:
Nyvonco, Heerhugowaard
Druk: Drukkerij Klaassen B.V., Hoorn

INHOUD

Wilhelmina gekroond: feest in Hoorn	87
Van de bestuurstafel	93
Ledenexcursie naar Hanzestad Zutphen	97
Kunst & Cultuurprijs 1997	98
Portretten uit een voltooid verleden tijd	100
Toen de haven nog de haven was... (2)	103
Biljartvereniging Horna 65 jaar	108
Verslag ledenvergadering	111
Annie Sleutel draait Hoornse tijd terug	114
Men vraagt ons	116
Stadsbeeld, restauratie, wijzigingen, verval	120
Lezers schrijven	125
Kent u Hoorn ook zo?	126
Hoe Hoorn veranderde	128

Bij de voorplaat:

Dinsdag 13 september 1898. Veel belangstelling voor de historische optocht tijdens de kroningsfeesten in Hoorn.

Dit beeld van de historische optocht toont J.P. Coen en zijn gevolg op het Kerkplein.

Foto's en illustraties:

Femke Uiterwijk, Pim van der Waal, T. van Weel, Henk de Weerd, Frans Zack, G. v.d. Zel, Archiefdienst West-Friese Gemeenten.

Volgend nummer en inleverdatum kopij:

Het volgende nummer (20e jaargang nr. 4) zal omstreeks 15 december 1998 verschijnen. U wordt verzocht eventuele kopij voor dit nummer uiterlijk 1 november a.s. in te leveren bij het redactie-adres: F. Uiterwijk, Grote Oost 98-100 1621 BZ Hoorn.

Westfries Museum:

Rode Steen 1, Hoorn (tel. 0229-280022). Geopend: het gehele jaar; maandag t/m vrijdag van 11.00 -17.00 uur; zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.
Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn.

Archiefdienst Westfriese Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn, Nieuwe Steen 1 tel. 0229 - 252200. Postadres: Archiefdienst Westfriese Gemeenten, Postbus 603, 1620 AR HOORN

De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van 9.00-17.00 uur.

Tussen 12.30 en 13.30 en ná 16.45 uur kunnen geen stukken meer worden aangevraagd.

Avondopenstelling elke tweede en vierde donderdag van de maand van 19.00-21.45 uur. Na 20.00 uur zal de toegang naar de studiezaal worden afgesloten. Uiteraard is het voor bezoekers wel mogelijk op het gewenste tijdstip te vertrekken.

Door het archief verricht onderzoek f 17,00 per half uur; fotokopieën f 0,90.

Eigen onderzoek op de studiezaal en het lenen van boeken uit de bibliotheek (niet alles wordt uitgeleend) is gratis.

Wilhelmina gekroond: feest in Hoorn

Veertien groepen vormen historische optocht

Arie van Zoonen

1998 is een herdenkingsjaar. Het is driehonderdvijftig jaar geleden dat de Republiek der Verenigde Nederlanden onafhankelijk werd door de Vrede van Munster. Tweehonderd jaar terug leidden twee staatsgrepen tot de eerste unitaristische grondwet in Nederland. Honderd jaar geleden was de inhuldiging van Koningin Wilhelmina dé gebeurtenis van het jaar, zoals boeken en artikelen in dag- en weekbladen ons nu voorhouden. Ook in Hoorn wierp het inhuldigingsfeest in 1898 op maandag 12 en dinsdag 13 september zijn schaduwen al eerder vooruit.¹

In onze stad nam de Vereeniging voor Volksvermaken in 1897 het voortouw voor de feestviering van een jaar later. De vereniging was in 1871 opgericht. Haar voormannen wilden de kloof tussen de meer gegoede klasse en de zogenaamde vierde stand verminderen. Ze hoopten door feesten en tentoonstellingen daaraan een bijdrage te leveren. Bovendien hadden haar bestuurders, zoals bijvoorbeeld stadsdokter Aghina, de gedachte dat men daarvoor 'het volk' meer in het gareel kon houden. In de vijftiende eeuw van haar bestaan had men deze idealen trachten te realiseren door echte volksspelen, door historische optochten, door bloemen- en nijverheidstentoonstellingen, door concerten en feestavonden van eigen Hoornse gezelschappen. Bovendien leverde de vereniging een belangrijke bijdrage aan het openingsfeest van de spoorweg (1884) en de onthulling van het standbeeld van Jan Pieterszoon Coen (1893). Geen wonder dat het bestuur van Volksvermaken in juli 1897 het initiatief nam om de kroningsfeesten in 1898 voor te bereiden. Immers 'zal dit feest in Hoorn een echt nationaal feest worden dan is daarvoor de medewerking der gehele burgerij gewenst'.

Volksvermaken onder druk

In een drietal bijeenkomsten bleek echter dat een leidinggevende rol van Volksvermaken, die in voorgaande jaren bij plaatselijke festiviteiten vanzelfsprekend was, nu niet meer automatisch werd aangenomen. Waarschijnlijk was dat een gevolg van de toename van verenigingsactiviteiten en de wens van rooms-katholieken meer en vroeger bij de gang van zaken betrokken te worden. Johan Wilson, voorman van de rederijderskamer West-Frisia, achtte Volksvermaken niet de juiste representant van de bevolking, noch van 'de hogere lui' noch van 'de lagere'. Hij was het niet eens met de uiteindelijke beslissing dat het bestuur van Volksvermaken alle in Hoorn bestaande verenigingen uit zou nodigen gezamenlijk te beraadslagen over de kroningsfeesten.

Zestien besturen gaven aan de uitnodiging gehoor. De gymnastiek- en schermvereniging Uitspanning door

Inspanning Willem van Oranje, de Westfriesche IJscub, de IJsvereeniging Hoorn, de Hoornsche Wielrijders Club, de Hoornsche Harddraverijvereniging, de Vereeniging Schuttevaer, de Hollandsche Maatschappij van Landbouw, de Tuinbouwvereniging, de Roomsche Katholieke Volksbond, Kunstmin, een afdeling van de Werkmansvereniging, het Teekengezelschap Debutade, de Zang- en orkestvereniging Sappho, de Muziekvereniging Crescendo en de Rederijderskamers Eensgezindheid en West-Frisia. Uit hun midden klonk waardering voor dit initiatief, dat ruim veertien dagen later een vervolg kreeg. Toen kwamen vijftig heren (!) en enige raadsleden bij elkaar om een definitief bestuur voor de kroningsfeesten te kiezen. Op deze avond heeft men volgens de krant het 'stemmen' kunnen aanleren. Onder leiding van P. Eyken, de voorzitter van Volksvermaken, kozen de aanwezigen een erecomité, waarvan de burgemeester voorzitter werd, en een activiteitenbestuur met de katholieke notaris P. Bos aan het hoofd.

Een feestcommissie aan het werk

De Feestcommissie voor de Kroningsfeesten bestaat uit ereleden, een bestuur onder leiding van een hoofdcommissie en commissies voor de aparte onderdelen van het feest. Onder de ereleden zijn burgemeester Zimmerman, de wethouders Groot jr. en De Jong en de overige leden van de gemeenteraad, garnizoenscommandant Geel, de waarnemend commandant van de dienstdoende schutterij Verwijs en de luitenant-kapitein van de schutterij H.F.A. Utermöhlen. De hoofdcommissie, als het ware het dagelijks bestuur, bestaat uit zes leden: P. Bos, voorzitter; P. Eyken vicevoorzitter; G.C. Tinkelenberg 1ste secretaris; J.C.Th. Utermöhlen 1ste penningmeester; H.F. Kernkamp 2de secretaris; L. Hooft 2de penningmeester. Zeventien gewone leden, uit elke aanwezige vereniging één, completeren het bestuur.

Het programma dat zij samenstellen is eind december gereed. Het bestaat uit muziek, kinderfeesten, gondelvaart, optocht en vuurwerk, verdeeld over maandag 12 en dinsdag 13 september 1898. Aparte commissies werken de onderdelen uit. Het dagelijks bestuur regelt

samen met de gemeente het vuurwerk. In juni bericht de Hoornsche Courant dat de voorbereidingen bevredigend verlopen, al moeten nodig buurtcommissies worden ingesteld. De krant schrijft: 'Onze straten en pleinen zijn bij uitstek geschikt voor versiering, en vrij zeker begint men er nu weldra toe over te gaan, om te beramen hoe onze stad het fraaist in een feestkleed te steken zal zijn'.

Advertenties in de Hoornsche Courant en De Nieuwe Courant spelen er op in. Heuveling van Beek op de Gedempte Turfhaven is een goedkoop adres voor versieringen en verlichting van gebouwen, straten, schepen enzovoorts. Men heeft de alleenverkoop van een 'Buste van H.M. de Koningin voor Sociëteiten en Raadzalen'. Bij Wessems op Turfhaven 1 is in aantocht een 'scheepsplading fijn sparregroen, per bos en boompjes, ter lengte van 1 tot 4 meter'. De boek- en kunsthandel van P. Geerts biedt naast populaire werken over Wilhelmina een volksliederenboek en portretten, plaatwerken en salonbustes van de Koningin aan, vanaf 30 cent. Ter Horst van Delden, parfumerieën- en kunstbloemenhandel Flora op Breed 50, roept 'de Dames op hun borst te versieren met Oranje of Nationale bouquets'. De Amsterdamsche Vethandel verkoopt voor een rijksdaalder per 100 stuks grote en kleine partijen 'vetglazen en talkblokjes die zes uur branden'. Jacob van Straten heeft voor de illuminatie grote partijen kaarsen.

Problemen

Er rijzen problemen. De optochtcommissie plaatst een advertentie, waarin zij meldt, dat voor de optocht de medewerking van verschillende personen vereist wordt. Met het oog op de grote kosten (...) nodigt de Commissie iedereen, die genegen mocht zijn bij die gelegenheid, geheel of gedeeltelijk voor eigen rekening een rol daarin te vervullen, uit voor een bespreking daarover. Ze vraagt personen die geen rol willen vervullen, maar iemand in hun plaats willen stellen, 'beleefdelyk' de vergadering bij te wonen. Over die toevoeging wordt de commissie aangevallen. Die komt daarop met een wijziging: 'Personen die zelf geen rol wensen te vervullen worden beleefd uitgenodigd een bijdrage voor dat doel beschikbaar te stellen'.

In een ingezonden stuk vraagt ene R. 'wat er tijdens de Kroningsfeesten voor de (vele) behoeftigen in de stad wordt gedaan. Bestaat er soms een plan om als blijvende herinnering aan die feesten aan de kinderen der minder gegoede inwoners van Hoorn een kinderspeeltuin aan te bieden?' A. Brouwer, lid van de optochtcommissie, antwoordt uitgebreid, dat er officieel niets gedaan wordt voor de min-gegoeden. 'Er mag in een stad waar zoveel gegeven wordt aan en gedaan wordt voor de armen, zonder gewetenswroeging twee dagen feest gevierd worden. Bovendien zijn de officiële feesten deze keer alle voor iedereen, jong of oud, arm of rijk, kosteloos toegankelijk, zichtbaar en genietbaar'. In augustus wordt de route van de optocht bekend. De

inwoners van de Nieuwsteeg protesteren tevergeefs dat zij niet in de ommegang zijn opgenomen. Geklaagd wordt over de roekeloze wijze waarop de jeugd met vuurwerk omgaat, met name het afsteken van voetzoekers op de straten. Men pleit voor een verbod op het afsteken ervan. Burgemeester Zimmerman wijst in een algemene bekendmaking op brandgevaar tijdens de komende feestdagen en op maatregelen ter voorkoming daarvan. Vuurwapens mag men niet afschieten. Vuurwerk tenslotte mag men alleen afsteken op de daartoe aangewezen plaatsen. Het officiële vuurwerk gaat van de Karperkuil naar het Visserseiland. De krant juicht dat toe: op de Karperkuil had men zich tevreden moeten stellen met een staanplaats en had men meer kans in het water te vallen. Nu kan men, zelfs vanaf de Westerdijk, in alle rust naar het vuurwerk kijken.

Koninginnedag

Los van de voorbereidingen voor de inhuldigingsfeesten werd de achttiende verjaardag van Koningin Wilhelmina op woensdag 31 augustus luisterrijk gevierd. De Hoornsche Courant van die dag is een volledig 'Wilhelminanummer'. In een hoofdartikel schrijft K. (Kops?) dat men geschiedkundig bekend is met het optreden van Jacoba van Beieren, maar dat Nederland nu voor het eerst een koningin krijgt. 'Het is iets dat tot de volksverbeelding spreekt: iets als uit een sprookje, een lieve, jonge koningin van achttien jaren te zien optreden, met de kroon op de blonde lokken, met de hermelijnen mantel om de slanke leden, het is iets, dat ridderlijke gevoelens opwekt, gevoelens van loyaliteit, van hou en trouw'. K. wijst dan onder meer op de illustere voorbeelden in Engeland: Elisabeth I en Victoria I (en Albert). Hij eindigt met de wens dat Koningin Wilhelmina "weldra een gemaal zal ontvangen als Prins Albert die de jonge en onervarene vorstin door zijn 'prinselijk onderricht' heeft opgevoed tot een wijze, beradene heerseres".

De meeste woningen waren met vlaggen versierd. In de straten wemelde het van met oranje getooide mensen. Nadat de burgemeester al in de gemeenteraadsvergadering van dinsdag gelukwensen had aangeboden, sprak hij nu om negen uur van het bordes van het stadhuis de indrukmakende proclamatie van de Koningin 'Aan mijn volk' uit, gevolgd door het Wilhelmus en Wien Neerlands Bloed. Een uur later werd in alle kerken gebeden voor het welzijn van de jonge vorstin. 's Middags paradeerden garnizoen en dienstdoende schutterij. In het gazon voor de Noorderstraat plantte men een Wilhelmina-linde (zie pag. 89), aangeboden door de Hoornse Tuinbouwvereniging.

's Avonds kwam men bijeen in een smaakvol versierde Parkzaal, waar Sappho een groot feestconcert gaf. Daaraan verleenden medewerking de Amsterdamse sopraan mevrouw Bouman-Gué, dames en heren niet-leden van Sappho van in en buiten de stad, een kin-

derkoor, het eigen orkest en het muziekkorps van de schutterij.

Tenslotte ontving de burgemeester op die dag honderd gulden van Hare Majesteit de Koningin-Moeder voor de algemene armen van de gemeente. Op zondag 11 september werd 's middags tussen 1 en 4 uur deze feestgave uitgereikt in het gewone lokaal van de Noorderkerk.

De stad viert feest

Tezelfdertijd blikte de Hoornsche Courant vooruit naar de inhuldiging in Amsterdam op 6 september en het later te houden feest in Hoorn. De voorbereidingen zijn vrijwel klaar. De krant verwacht een 'onverstoorbare eensgezindheid en orde, gepaste vrolijkheid zonder ongeregelheden, opgewekte vreugde zonder dronkenschap of buitensporigheden'. De redactie wekt de werkgevers op hun personeel vrijaf te geven. Dat is wat moeilijk voor de winkeliers die hun dagelijkse arbeid niet kunnen laten rusten. Maar waarom zou men niet gezamenlijk kunnen besluiten de winkels 's morgens na 10 uur gesloten te houden? Een week later blijkt dat aan die oproep in meer of mindere mate gehoor wordt gegeven door openbare instellingen en de Hoornse middenstand.

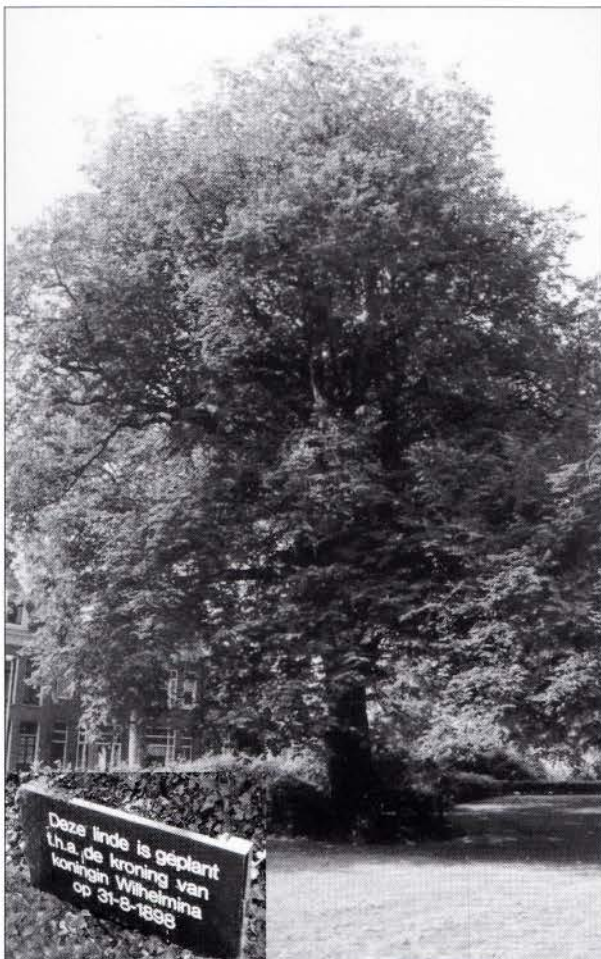
Op zondag 11 september ziet Hoorn er al op zijn mooist uit. De buurtcommissies hebben van de hoofd-

en zijstraten een lust om te zien gemaakt. Talloos zijn de sierlijke poorten, waarvan de Westervoort op het einde van het Breed de meest schilderachtige indruk maakt. Groene guirlandes omranden in nationale en oranjekleuren getooide masten. De hele binnenstad is als het ware één groene lustwarande. Naar ontwerp van W. Bos is op de Kaasmarkt een fraaie muziektent gebouwd. Eenzelfde staat op de Gedempte Turfhaven. In een in oranje getinte omslag met de beeltenis van de Koningin is een feestprogramma opgenomen dat er zijn mag.

De feestcommissie had in het programma voor elk wat wils opgenomen. In de week voor maandag 12 september trokken de leerlingen van de zondagsscholen al in optocht door de stad en gingen later, zoals ook de kinderen van de bewaarschool, naar de Kersenboomgaard te Blokker. Daar waren versnaperingen en spelletjes hun deel. 1700 kinderen verzamelden zich maandagmiddag op het Doelenplein, vanwaar ze in wit en oranje gekleed onder begeleiding van de muziekkorpsen, door de binnenstad marcheerden. Voor hen waren er na terugkomst tentjes met melk, limonade, koek en suikergoed, waar ze aan hen uitgereikte bonnen voor deze tractaties konden inwisselen. Een fraaie poppenkast en een professor in de goochelkunst verhoogden de feestvreugde, die eindigde met de uitreiking aan ieder kind van een kroningsbeker en een herinneringsmedaille. Had iedereen hieraan deel, dat was niet zo in een plechtige bijeenkomst op het stadhuis. Daar kwamen bijeen alle schoolhoofden en 90 leerlingen van de 1ste Burgerschool voor jongens (9), de 1ste Burgerschool voor Meisjes (7), de 1ste Burgerschool voor jongens en meisjes (11), de School voor kosteloos onderwijs (30), de R.K. Parochiale jongensschool (12), de R.K. Parochiale meisjesschool (11), de School voor Chr. Nationaal onderwijs (6) en de Bijzondere school voor meisjes (2). Burgemeester Zimmerman reikte aan de kinderen gedenkpenningen uit die ter ere van de inhuldiging waren geslagen. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken had ze ter beschikking gesteld 'voor die leerlingen die naar het oordeel der onderwijzers wegens gedrag en vlijt daarvoor in de eerste plaats in aanmerking kwamen'.

Gondelvaart op maandag

Maandag 12 september zag al vroeg heel Hoorn op de been. Na 8 uur deed de Reveille met slaande trom haar omgang door de stad. Koraalmuziek vanaf de torens van de Grote Kerk en de Oosterkerk volgde om 9 uur. Een half uur later ontving de feestcommissie in de muziektent op de Rode Steen erevoorzitter burgemeester Zimmerman, die per landauer verscheen. Kort en krachtig was zijn feestrede. Hij hoopte op een feest zoals in Amsterdam 'waar iedereen zijn best had gedaan om orde en tucht te handhaven zonder welke ware vrijheid onbestaanbaar is'. Een daverend applaus klonk op na zijn slotwoorden dat men niet mocht 'duldend dat de gevoelens van andersdenkenden gekwetst,

Een historische optocht maakte deel uit van de feestviering. Hier zien honderden hoe Bossu gevankelijk Hoorn werd binnengebracht. (1573).

noch dat aan hun persoon of eigendommen dwang of schade toegebracht zouden worden'. Honderden luisterden daarna op de Rode Steen naar de Kapel van de dienstdoende Schutterij en op de Turfhaven naar de Militaire Muziekvereniging Crescendo. Op beide dagen droegen deze korpsen ertoe bij dat de feeststemming erin bleef. 's Middags ondersteunden ze de kinderoptocht en 's avonds van 6 tot 8 uur traden ze weer op in de muziektenten.

Daarna begon de gondelvaart. Die was fantastisch voor een zwart golvende stroom van mensen langs Korenmarkt, Nieuwendam, Appelhaven, Buitenhaven, Baatland en Houten Hoofd. Een Chinese jonk, een Venetiaanse gondel, drijvende muziektempels, versierde stoomschepen, galjoten en ongeveer 50 vissersvaartuigen, de een verlicht met zachtkeurige lampions, de ander met schelle vetlampjes, drevén statig als zwanen. 'Hun honderden lichtjes weerkaatsten in het donkere zwarte water, waarlangs guirlandes van licht grillig schitterden en fonkelden als vlammeende bloemenkransen. De brug aan het einde van de Appelhaven met haar vurige W. was een fraaie achtergrond voor het toverachtige schouwspel'.

Aan naar huis gaan dacht niemand. Tot diep in de nacht gingen dichte drommen joelend en zingend door de straten. 'Wie rusten ... nee dat ging niet. Wie dansen wilde vond in vele koffiehúizen daartoe gelegenheid.

In het kunstzinnig versierde Park aan het Achterom, in de overvolle Witte Engel op het Grote Noord, in De Hoop op het Nieuwland'.

Optocht op dinsdag

Om acht uur herinnerde kloggelui van de torens de nog slaperige bevolking eraan dat een nieuwe feestdag was begonnen. Meer dan twee uur lang musicerden daarna de onvermoeibare muziekkorpsen in de beide muziektenten. Ondertussen stroomden bewoners van de omliggende dorpen de stad in. De straten waren zwart van de mensen. Stalhouders en kasteleins hadden geen handen genoeg om de paarden uit te spannen en de gasten te bedienen. Met verlangen keek men uit naar het pièce de résistance van deze dag, de historische optocht. Dankzij de nauwgezette omschrijving van H. Kroon Dz. in het programmaboekje kon men die tot in detail volgen.

Meer dan 170 gecostumeerde deelnemers in 14 groepen trokken door de Hoornse binnenstad. Voorop ging de Heraut, die niet alleen wapenkennis bezat maar ook alle regels van de openbare feesten kende. Dan een groep die de Stichting van Hoorn in 1316 verbeeldde, zittend voor één der drie eerste huizen, een herberg waar de Hoorn uithing. Na het eerste Stadsbestuur uit 1391 met schout, burgemeesters en schepenen, volgde de periode Na de Slag op het Keern in

1426. In de vijfde groep, verzorgd door de Hoornse bakkers, zag men de milddadige Truydeman en zijn wijf (1429). Hoornse uitvindingen als het haringnet en het fluitschip ontbraken niet, evenmin als de Bossu-groep die een fraaie herinnering voorstelde van de gebeurtenissen in 1573. Prins Maurits en zijn gevolg die in 1618 hier het stadsbestuur kwam vervangen, werd nu niet met scheve ogen aangezien. De burgemeester ontving hem onder luide toejuichingen. Een lauwerkrans en erewijn waren verder zijn deel. De daaropvolgende Jan Pieterszoon Coen-groep bestond uit de gouverneur-generaal en bekende Hoornse admirals, zeevaarders en landontdekkers omstuwd door Javaantjes en Atchinezen. Het 17de eeuwse schip 'De Eendracht', bemand met 25 matrozen, leverde een allegorisch tafereel. Geleerden en kunstenaars gingen vooraf aan de Godin Flora. Zij zat op een bloemenwagen met daarom heen jeugdige meisjes, het geheel samengesteld door de stedelijke vereniging van tuinders en bloemisten. Achtebare 17e en 18e eeuwse Hoornse Magistraten bekeken dit schouwspel met welgevallen. Tenslotte was er uit 1777 de Vaderlandse Maatschappij, 'die armoede verminderde, vlijt bevorderde en de kinderen der armen in tucht en goede zeden trachtte op te leiden'.

De hooggespannen verwachtingen werden niet teleurgesteld. De keurige en kleurige costuums waren een lust voor het oog. Het was een schitterend gezicht hoe – in de in alles nog aan vorige eeuwen herinnerende straten – het voorgeslacht in schitterende gewaden rondwandelde. Op de Nieuwendam hesen de schepen de vlaggen bij het passeren van de stoet. Bij Het Park op het Achterom speelde een muziekkorps volksliederen, terwijl bij de kazerne op de Veemarkt de wacht in het geweer stond.

's Avonds was de stad een tovertuin van vuur en licht. Stratencommissies en particulieren hadden gezorgd voor lanen van licht, onder flikkerende bogen door zacht-glanzende priëlen. Gasverlichting en vetpotjes, gekroonde W's met zonnen, fraaie decoraties in de 'winkelkasten', vlaggentrofees en geheel met kurkschors, vlaggedoek en beelden aangeklede huizen, verbaasden en vermaakten de duizenden die door de straten slenterden.

Tegen half tien raakten de straten verlaten en kwam iedereen samen op Visserseiland en Westerdijk om naar het vuurwerk te kijken. Maar wat een schitterend slot van de tot dan toe geslaagde feesten had moeten zijn, 'wekte helaas alleen maar wrevel'. Pyrotechnicus Gall uit Rotterdam bleek niet berekend te zijn voor zijn taak. Alle leiding ontbrak, de nummers werden niet in volgorde ontstoken en kwamen totaal niet tot hun recht. Desondanks bleef de stemming goed. Men trok maar naar de café's die uitpuilden. In 'De Witte Engel' kon men niet meer binnenkomen. Evenzo was het in Het Park waar de autoriteiten bijeen waren. Tussen de opwekkende muziek en het vrolijke bal werd daar meer dan eens om stilte verzocht om een

toost aan te horen. Op de Koningin. Op de Burgemeester. Op de wethouders en leden van de raad. Op de voorzitter en de leden van de feestcommissie die zulk goed werk hadden verricht.

De rederijkerskamer West-Frisia beëindigde de Hoornse feestdagen op de zondag erop volgende met een opvoering van 'Joan Wouters' geschreven door H.J. Schimmel. In een overvolle Parkzaal herleefde op waardige wijze de edele gestalte van de "Vader des Vaderlands, de sympathieke figuur van de 'Zwijger'. Toen hij met trompet geschal begroet, bij zijn eerste optreden een krans met oranje versierd ontving, scheen aan het gejuich geen einde te komen".

Wanklank

Niet alleen het vuurwerk zorgde voor ergernis. Erger nog was de intolerantie waarop de burgemeester had geduid in zijn korte, maar krachtige openingstoespraak op maandagmorgen. Een aantal inwoners had op grond van een socialistische en anti-monarchale gezindheid geweigerd het feest mee te vieren en de vlag uit te steken. Jeugdigen waren er toen toe overgegaan hun eigendommen te molesteren. Zowel de redacteur van de Hoornsche Courant in zijn feestkolommen als Hendrik Wolterus de Wilde, inspecteur der registratie, in een ingezonden stuk, uitten hun boosheid daarover. Dit soort baldadigheden kon volgens hen niet genoeg afgekeurd worden. 'Ze waren een wanklank te midden van de feestvreugde bij een feest als dit, dat overigens zo goed afliep'. Het bleek nog erger. Volgens ooggetuigen hadden niet alleen 'kinkels' aan dat kabaal meegedaan, maar hadden vele hoger geplaatsten een oogje toegeknepen. Columnist J. P.

Een van de oudste foto's uit het Hoornse archief. Truydeman en zijn wijf lopen mee in de historische optocht. De bakkersgezellen hebben ervoor gezorgd. Truydeman gaat met zijn ezel vooraf aan de uitvinding van het haringnet.

In het archief bevindt zich in de bibliotheek een programma van de feestelijkheden. Bijgaande afbeelding is een fotocopie van de oranje omslag.

Coen toonde zich in zijn rubriek 'Kluiswerk' zeer geraakt en 'voelde zich gedrongen zijn diepste verontwaardiging te kennen te geven over zodanige opvatting van verdraagzaamheid en vrijheid, van denken jegens een minderheid die, ja haar feilen heeft, maar die ons toch ook dikwijls achtig afdwingt door haar onvermoeid streven naar betere toestanden op maatschappelijk gebied, en – althans nu – een houding aannam die allerminst uittartend genoemd kan worden'.

Ontevredenheid was er over de optochten. Het kinderfeest kende teveel deelnemers, waardoor sommigen herinneringsbeker, draagmedaille en verversing waren misgelopen. Na de vermoeiende historische optocht, vermoeiend door de soms knijpende kleding en hoofdpijn verwekkende pruiken, hadden de deelnemers zich niet van opgebracht vet en smeer kunnen reinigen.

Onvoldaan waren de knapen waarvan bij kleermaker L. de maat was genomen, die hun plaats aangewezen hadden gekregen, en die op dinsdagmorgen – na vier uren geduldig wachten – werden afgewezen omdat de costuums alleen geschikt waren voor mannen van minstens 1.70 meter lengte.

Pijnlijk getroffen voelde zich de redactie van de Hoornsche Courant, die geen officiële uitnodiging tot bijwoning der feesten had ontvangen, zoals haar

Amsterdamse collega's voor de inhuldiging aldaar wel hadden gekregen.

Tevredenheid overheerst

Kinderachtig was de redactie niet. In een nabeschouwing meldde ze dat Hoorn trots kon zijn op zijn feesten en dat die zo geslaagd waren enerzijds door een eendrachtige samenwerking van de burgerij en anderzijds door de werkzaamheden van de feestcommissie 'wier taak zwaar en wier ijver groot was gebleken'. De krant citeerde De Telegraaf, die schreef: 'Zelfs de oudsten van dagen herinneren zich niet zo feest gevierd te hebben. Velen hadden de feesten in Amsterdam mee gemaakt en stelden zich er niet veel van voor. De stad zag er echter zoo schitterend mooi uit, de toon die er heerste was zo opgewekt, het programma zo uitlokkend, dat velen zich weer herboren gevoelden en mee de eersten in de rij waren'.

Op maandag was de stad al vol. Dat velen door hun werkgevers in staat waren gesteld de feesten gedurende beide dagen bij te wonen droeg daaroe bij. Voorts leek het erop dat de inwoners van de omliggende plaatsen met elkaar hadden afgesproken massaal naar Hoorn te gaan. Karretjes en wagens stonden in onafzienbare rijen voor de Hoornse etablissementen. Op dinsdag was het al niet anders. Het was de drukste dag. Hoewel de restaurants op grote schaal hadden ingeslagen verminderde de voorraad zo snel dat al vroeg in de middag kasteleins brood uit de naburige dorpen moesten laten halen. Aan dit alles werkte, ondanks wat regen op de eerste dag, het weer mee. Toen op de tweede dag de optocht begon, schitterde het zonnetje vrolijk op blinkende harnessen en wuivende pluimen en zat de stemming er meteen goed in. Een mislukt vuurwerk in de avond veranderde daaraan niets.

Voorzitter Bos en secretaris Tinkenberg van de feestcommissie dankten in een advertentie 'de ingezetenen van Hoorn voor de flinke orde en de prachtige medewerking die zoveel hebben bijgedragen tot het welslagen der feesten'. Zodanig was de indruk van het werk van de commissie dat dankbare inwoners haar in stand wilden houden om elk jaar de verjaardag van de koningin feestelijk te vieren. Aan hun wens werd gehoor gegeven. In de jaren daarop zette een zogenaamde Wilhelmina-commissie op 31 augustus het werk van de eenmalig ingestelde feestcommissie voort. Voor 'Volksvermaken' was geen taak meer weggelegd.²

Noten

1. Als bronnen voor dit artikel zijn gebruikt de bij de Archiefdienst Westfriese Gemeenten aanwezige Hoornsche Courant van 30 juli 1887 tot 5 oktober 1898 en De Nieuwe Courant van 28 juli 1897 tot 28 september 1898. De citaten eruit heb ik weergegeven in de huidige spelling.
2. In een volgend kwartaalblad zal ik ingaan op de geschiedenis van de Vereeniging voor Volksvermaken.

VAN DE BESTUURSTAFEL

A.G.F. van Weel, voorzitter

Najaarsledenvergadering

Zaterdag 10 oktober a.s. wordt om 10.00 uur in de Oosterkerk de najaarsledenvergadering gehouden. Naast de gebruikelijke agendapunten wordt op die vergadering de jaarlijkse Oud Hoorn-onderscheiding uitgereikt. Aan welke persoon of instantie dat dit jaar zal gebeuren, blijft op dit moment nog even een verrassing.

Na de vergadering zullen de leden worden uitgenodigd voor een kleine stadsexkursie naar de J.C. Kerkmeijerkamer in het Statenlogement, naar het Oost-Indisch Pakhuis en, indien mogelijk, naar de pas gerestaureerde Doelen.

Speciaal wordt uw aandacht gevraagd voor de achterzijde van de convocatie. Daarop treft u het overzicht van het lezingenprogramma voor het komend seizoen aan. Let u vooral op de aangekondigde voorstelling van oude films in december.

Het Oost-Indisch Pakhuis

De eerste resultaten van de actie: *Steun de verbouwing*. U heeft werkelijk fantastisch gereageerd op de knalgele oproep om de verbouwing van het nieuwe verenigingsgebouw financieel te steunen. Kleine en

grotere bedragen stroomden binnen op gironummer 2144888 en het Inrichtingsfonds groeide de afgelopen weken met de dag. Het initiatief voor een eigen verenigingsgebouw blijkt brede waardering te ondervinden en dat doet het bestuur goed. Op dit moment zijn de bijdragen van de leden opgelopen tot zo'n tienduizend gulden en nog wekelijks komen stortingen binnen. Mocht u nog geen kans gezien hebben om een bedrag over te maken, dat kan altijd nog: hoe groter de financiële armsgang des te eerder kan de inrichting echt vorm krijgen en des te sneller kan de lening van de Stichting Monumenten worden teruggestort zodat Oud Hoorns primaire taken verantwoord en blijvend kunnen worden uitgevoerd. Niet dat dat nu niet kan, maar feit blijft dat het opzetten van een eigen, goed ingericht, verenigingsgebouw voor de vereniging zelf een financiële krachttoer van de eerste orde is.

Ook vanuit andere bronnen heeft het Inrichtingsfonds vulling gekregen. Daar was natuurlijk op de eerste plaats de kwijtschelding door de stichting Kerkmeijerde Regt van een nog openstaande lening ten bedrage van ongeveer achtduizend gulden. Het bestuur besloot om op het verzoek van de stichting in te gaan en dit bedrag te bestemmen voor de inrichting. Datzelfde gebeurde met het bedrag van vijfduizend gulden verbonden aan de Kunst & Cultuurprijs 1997: die gemeentelijke onderscheiding kwam voor de vereniging op het juiste moment. En, hoewel verscheidene aangeschreven sponsors het inmiddels hebben laten afweten, zeker niet het Raadgevend Bureau Het Grote Oost, de Woningstichting Hoorn en de Rabobank. Die instellingen stelden onlangs ieder een bedrag van vijfduizend gulden beschikbaar: bravo! Dat 'bravo' geldt ook voor Advocatenkantoor Loomans en Muntjewerff. Dat stortte f 2.250,-! Mogen er nog vele volgen! Van een aantal aangeschreven organisaties wordt pas na de zomervakantie bericht verwacht. Totaal werd tot nu toe f 40.000,- ontvangen.

Het verloop van de werkzaamheden

De afgelopen maanden is hard gewerkt aan de nieuwe thuisbasis van de vereniging, het Oost-Indisch Pakhuis aan Onder de Boompjes 22. Bouwbedrijf Hoorn 80 heeft in nauw overleg met Oud Hoorn-vertegenwoordiger Fred Dijkma de papieren plannen omgezet in een zeer geschikte nieuwe ruimteverdeling. Het lijkt bijna onvermijdelijk, maar ondanks een doortimmerde begroting moesten er enige meerkosten in rekening worden gebracht. Zo bleken bij nader inzien de kosten

De voorzitter in actie tijdens de verhuizing.

Verhuizen door de dakgoot...

om de verhoogde vloer van het documentatiecentrum te verlagen beduidend hoger dan was beraamd. Het bestuur meende evenwel te moeten vasthouden aan het eerder geformuleerd uitgangspunt dat het gebouw voor iedereen gemakkelijk toegankelijk moet zijn, ook voor gehandicapten.

Vlak voor de bouwvakantie vond de eerste oplevering plaats. Er zal nog een beperkt aantal kleine verbeteringen moeten worden aangebracht. De laatste twee weken van juli trok onder leiding van bestuurslid Rudy Kleintjes een groep vrijwilligers het pand in om, onder coördinatie van Schildersbedrijf Polman, de muren te sauzen. Dankzij het toegewijde werk van de vrijwilligers Ben Dijkman, Henk Freesen, Ron Oudt, Huub Ursem, Patrick van Velzen, Bart Westmeijer en Willy en Piet Mantel onderging het interieur een ware metamorfose en bespaarde de vereniging duizenden gulden. In augustus vond opnieuw door vrijwilligers beetje bij beetje de verhuizing plaats. Een zware klus van de zolder van het ene pakhuis naar de archiefkamer op de zolder van het Oost-Indisch Pakhuis. Liters zweet en slechts een enkel onvertogen woord vergezelden de gang van hoog naar laag en vice versa. Zelfs de vrijwillige Hoornse brandweer (zie foto) kwam er, dankzij het initiatief van erelid John Lamers, aan te pas om de grootste en zwaarste kasten over te plaatsen. De heren Toon van Diepen, Ron Oudt, Bart Westmeijer, Huub Ursem, Ruud van Weel, Marc Nijveld, Piet Mantel en de dames Diana van den Hoogen, Margret Wagenaar en Willy Mantel klaarden dit karwei in een prettige sfeer en in goede harmonie. De dames

Femke Uiterwijk, Joke van Tartwijk, Willy Mantel en mevr. Van de Raaij hebben op meerdere momenten de schoonmaakwerkzaamheden voor hun rekening genomen. Zij werden daarbij door verschillende mannelijke vrijwilligers geassisteerd.

Ook vonden in die maand de sollicitatiegesprekken plaats voor de functie van pakhuismeester, de beheerder/receptionist van ons nieuwe onderkomen.

Eind augustus is, nadat eerst alle vertrekken en trappen van vloerbedekking waren voorzien, begonnen met de echte inrichting van de winkelruimte, de documentatieruimte, de expositieruimte, de vergaderruimte en de administratieruimte. Op het moment dat deze woorden geschreven worden, valt nog niet geheel te overzien in welke mate de gewenste inrichting kon worden gerealiseerd. Wel staat vast dat de expositieruimte zal zijn ingericht in samenwerking met de Archeologische Dienst en de Gemeente Hoorn.

Vast staat in ieder geval wel dat mr J.Th.J. Schaper, loco-burgemeester en wethouder van o.a. cultuur en monumentenzorg op Open Monumentendag, zaterdag 12 september 1998, het nieuwe verenigingsgebouw van de Vereniging Oud Hoorn officieel heeft geopend. U allen bent daarvoor via de lokale pers uitgenodigd.

Oud Hoorn heeft er bij het gemeentebestuur op aangedrongen om het exterieur van de twee pakhuizen aan Onder de Boompjes zo spoedig mogelijk van een nieuwe verflaag te voorzien, het liefst vóór zaterdag 12 september.

Lopende procedures

Nadat het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland eind januari, weliswaar in tweede instantie, het bestemmingsplan Visserseiland alsnog had goedgekeurd, heeft Oud Hoorn die goedkeuring bestreden bij de Raad van State. De vereniging bepleitte het goedkeuringsbesluit te schorsen omdat het provinciebestuur een bestemmingsplan had goedgekeurd op basis waarvan onder andere massale en te hoge bebouwing mogelijk werd. De Raad van State heeft ons schorsingsverzoek afgewezen. Dat betekent dat het bestemmingsplan Visserseiland nu van kracht is.

Piet Mantel, Diana van den Hoogen en Ron Oudt aan het werk in het Oost-Indisch Pakhuis.

En daarmee komt de realisering van het verfoeilijke plan om 110 woningen in gestapelde vorm op deze kwetsbare landtong te bouwen, steeds dichterbij. Een droeve zaak voor het historisch stadsbeeld en het beschermde stadsgezicht. Het is zuur om in de krant te lezen dat het bouwbedrijf niet zo zwaar tilt aan het renteverlies. Dit belangrijke argument in de procedure blijkt niet meer dan een zeepbel te zijn. Volgens de projectontwikkelaar is het geldverlies op een dergelijk grootschalig project wel weer weg te werken.

Oud Hoorn dient nog een beslissing te nemen inzake de lopende zogenaamde bodemprocedure. Op zich hechten wij eraan te weten hoe de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State inhoudelijk oordeelt over de door ons aangevoerde bezwaren. Wij stellen nu met tevredenheid vast dat ons beroep niet met een enkele pennestreek zal worden verworpen. Oud Hoorn ontving namelijk recent bericht van de Afdeling dat zij van plan is om de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak als deskundige te benoemen. Haar wordt verzocht een onderzoek in te stellen naar de waarde van de inhoudelijke kracht van de argumenten. Van dit onderzoek wordt een verslag gemaakt; het zal zich met name richten op de aan het geschil ten grondslag liggende feiten en omstandigheden. De bezwaren die mr. Loomans namens de vereniging heeft aangevoerd blijken dus kennelijk van dien aard dat de Afdeling het oordeel wil van een onafhankelijk deskundige. Op dit moment is dus niet uitgesloten dat het beroep opnieuw kans van slagen krijgt.

De uitspraak van de Arrondissementsrechtbank inzake de gemeentelijk gevolgde procedure omtrent het drijvend terras in de Appelhaven laat nog steeds op zich wachten. Deze zaak begint wel een zeer lang-slepende te worden. Overigens heeft het bestuur het college laten weten dat Oud Hoorn niet staat te juichen bij het experiment van een terras op het pleintje aan de Vischmarkt (zie foto) dat daar op verzoek van de exploitant van het Pannenkoekenhuis Panza is gekomen. De vereniging heeft verzocht betrokken te worden bij de evaluatiebesprekingen na het zomerseizoen.

Oud Hoorn pleitte tevergeefs tegen de sloop.

Een experiment van één jaar?

De genoemde ontwikkeling past niet in het Horecabeleid van 1988 (net zo min trouwens als een terras bij het Museum van de Twintigste Eeuw en het Spaanse restaurant aan de Bierkade). Het gedoogbeleid inzake soft drugs en koffieshops lijkt op de Vischmarkt de belangen van het monumentale stadsbeeld te raken!

Oud Hoorn zal er in ieder geval nauwlettend op toezien in hoeverre de exploitant zich houdt aan de in de Nota Terrassen in Hoorn van augustus 1997 geformuleerde eisen. Ook een zaak voor de werkgroep Micromilieu.

Tenslotte, het college van B & W heeft de vereniging bericht dat het van mening is dat sloop van de showroom met woningen een voorwaarde is om te komen tot een optimale invulling van het plangebied Jeurdje (zie foto). Een sloopvergunning is inmiddels verleend. Dit naar aanleiding van het verzoek van Oud Hoorn om de voormalige showroom met bovenwoningen op de hoek van de Pakhuisstraat en het Jeurdje voor sloop te behoeden. Het college deelt onze opvatting om niet op korte termijn tot de beoogde sloop over te gaan, eerst zal de bouwvergunning moeten zijn verleend. De panden Jeurdje 1, Jeurdje 12 en de voormalige brandweerkazerne zullen wel op korte termijn worden gesloopt. De vereniging heeft ook voor deze panden nogmaals bepleit te wachten met sloop totdat de bouwvergunning is afgegeven.

Herinrichtingsplan oude binnenstadsstraten

In navolging van de herinrichting van Kleine Noord, Rode Steen en Grote Noord, heeft de gemeente een eerste planopzet laten maken voor de herinrichting van het Grote Oost, de Slapershaven en de Oude Doelenkade. Naast een nieuwe bestrating ligt het in de bedoeling om het straatbeeld een geheel ander aanzien te geven. Oud Hoorn houdt haar hart vast wanneer het ingenieursbureau Arcadis, de ontwerper van het plan, zegt het historisch karakter van het gebied als uitgangspunt voor het eerste ontwerp te hebben gekozen. Op deze plaats willen wij volstaan met een aantal kanttekeningen. Oud Hoorn-vertegenwoordi-

gers zullen ter bestemder plaatse te zijner tijd het Oud Hoorn-geluid uitvoeriger naar voren brengen. Er dient absoluut meer aandacht te worden geschonken aan het, laten we het maar zo noemen, historisch straatprofiel: verhoogde wandelzones in de vorm van stoepen. De genoemde straten zijn woonstraten die een veilige en historisch verantwoorde loopzone vereisen. Vooral het laatste deel van het Grote Oost, zeg maar na pandnummer 60, verdient in onze opvattingen alle aandacht. In een woonstraat past naar de mening van Oud Hoorn ook geen felle gevelverlichting van, in dit geval, de Oosterkerk, zeker geen voetlicht. Een ingetogen oude woonstraat als het Grote Oost dient haar teruggetrokken karakter te behouden. Het gemotoriseerde snelverkeer is al een crime genoeg. Ook dient een einde te worden gemaakt aan de z.g. groene wals die hedentendage door de binnenstad trekt. Westfries groen mag dan een mogelijke historische oorsprong hebben, hoe wankel het bewijsmateriaal historisch gezien ook is, dat wil nog niet zeggen dat alle straatmeubilair die kleur dient te krijgen. Winkel- en woonstraat zouden ook in dit opzicht verschillend worden behandeld. Vroeger werden straatlantaarns geteerd. Oud Hoorn pleit niet voor het opnieuw teren van dit straatmeubilair maar geeft wel aan dat er een historisch verantwoorde variatie in kleurstellingen mogelijk is. Trouwens, de groene hekken op de Veemarkt dragen een geheel andere Westfries-groen-kleur dan het groen gebruikt bij de herinrichting van het Grote Noord. Al met al blijft waakzaamheid geboden!

Zomeravondwandelingen

Op het tweeëntwintigste zomeravondwandelingenseizoen kan met tevredenheid worden teruggekeken. Enthousiaste gidsen van de gedegen Oud Hoorn-kwaliteit hebben weer op onderhoudende en instructieve wijze honderden wandelaars rond geleid langs gevels, stadsgezichten, tuinen en zelfs een begraafplaats. Over de opkomst mogen we niet klagen al blijkt steeds weer dat het seizoen traag op gang komt maar gaandeweg steeds meer deelnemers telt, weliswaar afhankelijk van de weersomstandigheden en de actuele thematiek. Zo telde de 'Ver buiten de vestewandeling' van 10 juli zo'n negentig deelnemers terwijl de wandeling van 26 juni: 'Van Hof tot hof' met ruim driehonderd deelnemers, logistiek doortimmerd, het succesnummer was van het afgelopen seizoen. Bestuur en gidsen zijn er desondanks van overtuigd dat het aanbeveling verdient om jaarlijks één wandeling buiten de oude stad te organiseren: de vereniging houdt zich immers ook bezig met de jongste historie van de stad.

De gidsen van Oud Hoorn, dat moet gezegd, hebben dit jaar voor de tweede maal op inspirerende wijze de honderden deelnemers aan de Oosterkerk-activiteit 'Ontdek Hoorn bij het Ochtendgloren' begeleid: dauwtrappen op Hemelvaartsdag. En, ondanks het wegvalen van de regionale VVV, hebben talloze binnen- en buitenstedse gezelschappen kunnen genieten van de diepgaande kennis van de Oud Hoorn-gidsen van de oude stad en haar geschiedenis. Coördinator Piet Aartsen heeft samen met Hieke Stapel gezorgd voor een vlekkeloze organisatie. Marleen Weel verzorgde opnieuw, maar dit keer voor het laatst, de publiciteit rond de wandelingen. Oud Hoorn dankt haar ook op deze plaats voor de nauwgezette en aansprekende verzorging van de berichtgeving, zowel intern als extern. We zullen haar dat tijdens de slotvergadering van de gidsen van 10 september ook op een andere manier laten blijken.

De brandweer takelt een zware kast naar de vierde verdieping van het Oost-Indisch Pakhuys: de archiefzolder van de vereniging.

Ledenexcursie naar Hanzestad Zutphen

Vrijdag 16 oktober start een nieuwe verenigingsactiviteit

Linda de Vries

Uit het ledenonderzoek van vorig jaar – zie het kwartaalblad van december 1997 – kwam naar voren dat er een redelijke behoefte bestond aan een nieuwe verenigingsactiviteit, namelijk een bezoek aan een andere historische stad. Hondervijfentwintig respondenten zeiden daar naar uit te zien. Deze vraag was voor het bestuur aanleiding te onderzoeken welke mogelijkheden er waren om aan die wens te voldoen. Samen met bestuurslid Rudy Kleintjes ben ik op zoek gegaan naar een geschikte stad. Uiteindelijk viel de keuze op Zutphen, goed bereikbaar, niet te groot en overzichtelijk.

Iedereen die Zutphen vanuit het westen nadert, wordt direct getroffen door de fraaie ligging aan de rivier de IJssel. De indrukwekkende koopmanshuizen aan de kade geven blijk van de rijke historie van deze oude hanzestad. In het Hanzetijdperk, zo'n zeven à acht eeuwen geleden, vormde de ruim 125 kilometer lange IJssel de 'snelweg' tussen de Rijn en de voormalige Zuiderzee. De stroom bracht met z'n scheepvaart de handel op gang en zorgde voor de bloei en rijkdom in de steden. De geschiedenis van de Hanze begon in de 12e eeuw. Anno 1998 treffen we nog duidelijk herkenbaar de sporen van het Hanze-verleden in Zutphen aan: imposante kerk als we bijvoorbeeld de Sint Walburgiskerk, kapitale koopmanshuizen en stoere stadspoorten; daarnaast nauwe middeleeuwse steegjes, een statige markt en pittoreske hofjes. Alles dicht bij elkaar op loopafstand.

De grootste kerk van Zutphen is de Sint Walburgiskerk. Zij ontleent haar naam aan de heilige Walburgis die in het spoor van Bonifatius uit Engeland naar het vaste land van Europa kwam. De bouwstijl van de kerk is de Nederrijnse gotiek. Er zijn prachtige muren en gewelbschilderingen, een kaarsenkroon en een groot koperen doopvont uit 1527. De toren brandde in 1948 voor de derde keer af. In 1970 werd de spits herbouwd. In het voorjaar van 1998 is een grootse restauratie van het interieur van de kerk afgerond. Tegen de kerk aangebouwd staat de Librije, een kettingbibliotheek 1564, bedoeld als openbare leeszaal. Veel oude boeken, waaronder handschriften en incunabelen (wiegedrukken: boeken die vóór 1501 zijn gedrukt) staan op de oude lectrijnen (leestafels) in de oorspronkelijke ruimte. Dat maakt het tot een uniek geheel (zie foto).

Het toeval wil dat drie dagen voordat de leden van Oud Hoorn de kerk bezichtigen, in de kerk een congres over de Sint Walburgiskerk en haar geschiedenis wordt gehouden. Tijdens dit congres wordt een boek over de geschiedenis van de kerk en de restauraties gepresenteerd.

Programma

- 08.00 uur - Vertrek bus vanaf het P & R-terrein achter het station in Hoorn
- 10.00 uur - Aankomst in Zutphen

Koffie met gebak in het Volkshuis

11.00 uur - Bezoek aan de Sint Walburgiskerk en Librije

12.30 uur - Lunch in het Volkshuis

13.30 uur - Rondleiding door de stad o.l.v. bestuursleden van de Sichting het Wijnhuisfonds

16.00 uur - Vertrek bus naar Hoorn

Naast een de drie organisatoren kunnen er maximaal 47 leden mee naar Zutphen. U kunt deelnemen aan deze excursie door het bedrag van f 55,- over te maken op postgironummer 2144888 t.n.v. de Vereniging Oud Hoorn o.v.v. excursie Zutphen. Noteert u daarbij s.v.p. tevens uw telefoonnummer. De volgorde van ontvangst van het inschrijfgeld bepaalt de volgorde van deelname. In geval van over-intekening ontvangen de ongelukkigen tijdig telefonisch afbericht. Uiteraard ontvangen zij hun inschrijfgeld terug. N.B. Neem uw museum-jaarkaart mee! Mocht u nog vragen hebben, neem dan telefonisch contact met mij op (tel. 0229-501571).

Kunst & Cultuurprijs 1997

Hulde aan alle vrijwilligers!

A.G.F. van Weel

In 1994 besloot de gemeenteraad van Hoorn tot de jaarlijkse uitreiking van de Kunst & Cultuurprijs aan personen of instellingen die zich op het terrein van de kunst danwel de cultuur bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de stad.

De prijs bestaat uit een bedrag van f 5000,- en een beeldje, ontworpen door kunstenaar Baldi Dekker, van de Griekse godin Minerva, godin van de cultuur. In de drie voorafgaande jaren ging de prijs steeds naar een persoon, voor 1997 viel de eer te beurt aan een vereniging en wel de onze.

De vijfkoppige jury besloot unaniem om de Kunst & Cultuurprijs 1997 toe te kennen aan de Vereniging Oud Hoorn. De jury motiveerde haar keuze als volgt:

“De Vereniging Oud Hoorn heeft een belangrijke functie als cultuurbeschermer. Zij reageert veel op politieke voorstellen die, door de reactie van de Vereniging, vaak aangepast of genuanceerd worden. Hierdoor heeft de Vereniging veel invloed op de ruimtelijke ordening van de oude binnenstad van Hoorn. Men volgt alert en kritisch de bouw van particuliere wonin-

Wethouder J. Schaper (r.) overhandigt voorzitter T. van Weel het beeldje van de godin Minerva.

gen. De Kunst & Cultuurprijs is vooral bedoeld als waardering voor de enorme inzet van alle vrijwilligers die bij de Vereniging Oud Hoorn werkzaam zijn. Hieruit blijkt vooral hoeveel Hoorn, en zeker historisch Hoorn, voor mensen betekent. Wellicht zou Hoorn er minder mooi hebben uitgezien zonder de inspanningen van de Vereniging Oud Hoorn”.

Alvorens juryvoorzitter Veronica van Heeswijk kon voorlezen uit het juryrapport, werden de vele toegestroomde Oud Hoorn-vrijwilligers, met de Mariakapel op de achtergrond, in de Weeshuistuin op de foto ge-

zet. (zie foto). Alle vrijwilligers hadden op hun huisadres een uitnodiging van het gemeentebestuur ontvangen om aanwezig te zijn bij de prijsuitreiking. Door ongeveer de helft van de ruim honderd bij Oud Hoorn betrokken vrijwilligers was aan deze uitnodiging gehoor gegeven. Het gebeurt jammergenoeg maar zelden dat de vereniging de kans krijgt om de vele vrijwilligers die op zeer uiteenlopende terreinen in haar belang actief zijn, te vereeuwigen.

Nadat de juryvoorzitter de motivering had voorgelezen, vroeg zij aandacht voor de vele activiteiten van de vereniging:

- Zomeravondwandelingen, waarbij door de vereniging opgeleide gidsen vertellen over de historie en de ontwikkeling van de stad en over historische gebouwen.
- Vier maal per jaar de uitgave van een zeer leeswaardig kwartaalblad met daarin artikelen over de geschiedenis van Hoorn.
- Het organiseren van lezingen over historische onderwerpen over de stad Hoorn, de V.O.C. etc.
- Het organiseren van jaarlijkse bouwkunsts cursussen toegespitst op de bebouwing van Hoorn.
- Het participeren in de Publicatiestichting Bas Baltus die boeken maakt over de geschiedenis van Hoorn, zoals de Bouwhistorische Reeks, de Hoornse Historische Reeks en de Huizenreeks.
- Eigendom, beheer en behoud van acht historische panden in de stad.
- Door haar activiteiten weet zij bij een steeds groter publiek belangstelling te wekken voor hun woonomgeving en voor de historie van hun stad.
- Lidmaatschap van welstandscommissie en monumentencommissie.
- Het verlenen van medewerking aan de Open Monumentendag en zitting hebben in het organisatiecomité hiervan.
- Stimuleren en ondersteunen van allerhande activiteiten op cultureel gebied zoals de Hoornse Schouw, de Maquette anno 1650 en de Joodse geschiedschrijving Hoorn.
- Het jaarlijks uitreiken van een onderscheiding aan mensen of instellingen die hun pand op bijzonder mooie wijze hebben gerestaureerd.

Een groot aantal vrijwilligers ging op de foto in de Weeshuistuin.

“De jury wil met deze prijs haar respect en waardering uitspreken voor de activiteiten van de vereniging en met name voor alle medewerkers. Zij wenst hun allen veel succes in de komende jaren en veel plezier en vreugde bij de Vereniging Oud Hoorn”.

Deze lovende woorden werden vervolgens onderstreept door Margreet van Hoorn, lid van de jury, die op de haar bekende wijze een gedicht aan de prijswinnaar opdroeg:

Oud Hoorn

Waardering voor een sterke inzet
 Van de vrijwilligers van Oud Hoorn,
 Waardoor historie groots blijft leven
 In huizen, straten, kerk en toren,
 Cultuur en schoonheid blijven ademen
 Vertellen stijlvol een verhaal
 Over geschiedenis en ontwikkeling
 In 'n eigen vlinderlichte taal...

Oud Hoorn draagt uit 'respect en liefde'
 Voor 'n stad die oud, geheimen draagt
 En begeleidt in klare tale
 De waarden waar de kunst om vraagt.
 Oud Hoorn bedankt voor 't leren kijken
 Naar een tijd die veel te zeggen heeft
 Door jullie leren we begrijpen
 Dat oude schoonheid blijvend lééft...

Wethouder J. Schaper overhandigde hierna het beeldje van de godin Minerva aan voorzitter Ton van Weel (zie foto). Ook hij roemde de inzet van de grote schare vrijwilligers en de groeiende betekenis die de vereniging mede daardoor heeft gekregen. De wethouder zei ervan overtuigd te zijn dat de oude stad er minder mooi had uitgezien zonder de inspanningen van Oud Hoorn. Gemeente en vereniging staan weleens tegenover elkaar, dat is soms ook begrijpelijk, maar Oud Hoorns stem houdt ons scherp waar het de belangen van de historische stad betreft. Wat dat betreft heeft de vereniging zeker een grote positieve bijdrage geleverd aan de bewustwording, bij publiek en politiek, van de historische waarden van de oude stad.

Voorzitter Van Weel dankte de gemeente en vooral de juryleden voor de onderscheiding. De vereniging is niet alleen blij verrast, zij kan de prijs van vijfduizend gulden goed gebruiken voor de inrichting van het Oost-Indisch Pakhuis.

Hij sprak bewogen woorden over het belang van Oud Hoorns-vrijwilligers en zei dat over tien, twintig, dertig jaar velen van ons er waarschijnlijk niet meer zullen zijn maar dat de nu éénentachtigjarige Vereniging Oud Hoorn hopelijk een langer leven beschoren is, tot voorbij de éénentwintigste eeuw.

Wanneer de vereniging zich onafhankelijk blijft opstellen, kan zij blijven rekenen op de grote betrokkenheid van veel stadsbewoners bij hun historische stad en heeft zij waarschijnlijk nog een lang en gelukkig leven voor de boeg.

Hierna werd door de vele belangstellenden, waaronder een opvallend groot aantal vertegenwoordigers van Hoorns politieke partijen, in een gezellige en informele ambiance in het cultureel café Dada nagepraat. Vrijwilligers en volksvertegenwoordigers samen aan de borrel, dat schiept verwachtingen voor de toekomst!

Portretten uit een voltooid verleden tijd

Oude foto's worden op hun waarde geschat

Henk Saaltink

In het september-nummer van 1996 nam ik in de rubriek "Men vraagt ons" een paar foto's op die gemaakt zijn in een tijd, waarin fotograferen nog een weinig voorkomende bezigheid was. Het zijn twee portretten van onbekende jongemannen waarvan het ene uit het atelier van vader en zoon Van Rosmalen komt en het ander uit dat van G.D. Siewers. Ze stammen uit een collectie van zestien stuks waarvan de overgrote meerderheid nog voor het begin van deze eeuw gemaakt moet zijn. De redactie heeft ze nu al weer een paar jaar geleden ontvangen van ons lid K. van der Wolf uit Apeldoorn. In een sympathiek briefje schreef hij, dat deze opnamen waarschijnlijk te onscherp waren voor opname in het blad en dat ze daarom maar aan een archief geschonken moesten worden. Dat gebeurt in ieder geval, maar ik heb lang gearzeld, of ik ze toch in dit blad zou laten afdrukken. Het zijn sterk vergeelde foto's en de namen van de mannen en kinderen die hier op de kiek gezet zijn, zullen wel nooit meer achterhaald worden. Uiteindelijk heb ik er toch maar toe besloten, omdat ze wat laten zien van een tijd die meer dan een eeuw achter ons ligt.

De collectie van de heer Van der Wolf bestaat uit zestien foto's van mannen en kinderen. Vreemd genoeg ontbreken de vrouwen. Van deze zestien heb ik er twee eerder geplaatst, en zijn er twee echt te slecht om te worden opgenomen. Blijven er dus twaalf over die hierbij afgedrukt zijn. Wat het gemeenschappelijk element bij deze foto's is, weet ik niet. De opnamen zijn op één na vervaardigd door Hoornse fotografen. Daarom neem ik aan, dat het portretten zijn van leden van één familie die in of in de buurt van de stad hebben gewoond. Het enige portret van de niet-Hoornse fotograaf is gemaakt door C. Wieland in Cottbus, *Hofphotograph Seiner Königlichen Hoheit des Prinzen Friedrich Carl*. Cottbus is een klein stadje ten z.o. van Berlijn, nu niet ver van de Poolse grens, in het gebied dat vorig jaar geteisterd werd door ernstige overstromingen. In Wielands tijd hoorde het bij Pruisen. Friedrich Carl, von Hohenzollern zouden we eraan toe kunnen voegen, was een neef (oomzegger) van Wilhelm I, die in 1871 Duits keizer werd. De prins overleed in 1885. Nu zal Wieland wel niet direct na de dood van de prins de titel van hofphotograaf hebben afgeschafte, maar we mogen wel aanemen, dat hij na 1900 een ander reclamemiddel is gaan gebruiken, als de zaak toen nog bestond. Deze foto is dus zeker van voor 1900.

Oude foto's worden alleen op hun waarde geschat als we de naam kennen van degene die is afgebeeld. Zijn de namen uit onze herinnering weggewaaid, dan zijn we maar al te gauw geneigd die oude kartonnen kaartjes met hun ovale lijstjes met het oud papier mee te geven. Dat komt misschien, omdat we geneigd zijn alles wat we op een foto zien voor waar te houden, een stukje van de werkelijkheid dus. Een foto kan alleen maar echt zijn. En als we de naam van de geportretteerde kwijt zijn, dan wordt die werkelijkheid afgebroken en verliest de foto voor ons zijn waarde. Maar

we vergeten dat we bij de neus worden genomen.

Fotografie is vaak het enige middel om dingen die we niet kunnen aanraken, te zien. We kennen door de fotografie de woestijnen van Afrika, de achterkant van de maan en dus ook onze Hoornse voorouders van 125 jaar geleden. Denken we. Maar wie aan Spanje denkt, denkt aan de zonnige stranden van de Costa del Sol, of aan het Alhambra, maar niet aan de eentonige buitenwijken van Madrid. Nederland is voor de Amerikanen Delft of Volendam, maar niet de Mimosastraat in Hoogeveen. De touristenbureaus hebben er alle belang bij, dat dit beeld niet veranderd. Ik wil hiermee duidelijk maken, dat we van veel dingen die ruimtelijk of in tijd ver van ons af liggen een voorstelling hebben die niet klopt met de werkelijkheid. Dat geldt ook voor die oude foto's. Zo op het eerste gezicht verschillen die heren en kinderen niet zo veel met heren en kinderen uit onze eigen tijd. De heren hebben kortgeknipte haren, soms een volle baard en dassen die we nu niet kennen, maar die gemakkelijk weer in de mode zouden kunnen komen, als ze weer door een modegeek zouden worden ontdekt. Als we zo naar deze foto's kijken, is hun waarde niet veel meer dan een onbelangrijk plaatje van een reeds lang vergeten familielid.

Maar je kunt je ook trainen die foto's met andere ogen te bezien. Wie lieten zich in het laatste kwart van de negentiende eeuw fotograferen? De leden van de burgerij en de hogere standen. Een fotografisch portret was voor deze mensen toch altijd nog een vrij kostbare en gewichtige aangelegenheid. Het lag nog altijd dicht bij een schilderij dan bij een kiekje met een wegwerpcamera of een pasfoto van de automaat op het station. De prijs was er ook naar, f10,- tot f15,- voor een portret stond gelijk met een redelijk weekloon. Alleen te doen voor burgers en lieden van stand. Niet direct het meest revolutionaire deel van de bevolking. Zij hechtten een grote waarde aan het fatsoen en

lieten zich als een welgesteld, net lid van de samenleving op de foto zetten. Of ze dat ook in werkelijkheid waren, is een andere zaak. Fotograferen werd als een hoog ernstige en belangrijke bezigheid gezien, waarvoor men zich in het zondagse pak hees. Als U deze portretten goed bekijkt, zal het U opvallen, dat geen van deze mensen lacht. Dat wordt ook veroorzaakt door een lastige bijkomstigheid, namelijk de lange belichtingstijd. Vooral in de begintijd was het voor een scherpe opname nodig twintig minuten tot een halfuur doodstil te blijven staan of zitten. Probeert U maar eens een half uur met een lachend gezicht onbeweeglijk naar het toestel te blijven zitten kijken. Soms monterde de fotograaf een ijzeren steun op de rugleuning van de stoel waarin de patient het hoofd kon laten rusten. Meestal bleef die steun verbrorgen achter het hoofd, maar soms ging het wel eens mis, zoals U kunt zien op afbeelding 6, waar twee zwarte knoppen aan de linkerkant buiten het hoofd uitsteken.

Dan de afzonderlijke foto's. Afb. 1 en 2 zijn twee opnamen uit het atelier van Frederik Daniel van Rosmalen aan de Nieuwsteeg, waarschijnlijk van rond 1870. De eerste vrij slechte (afb. 1) stelt een oude man met pijp voor. Wat direct opvalt is zijn lange Goudse pijp, waarmee hij zich een uiterlijk van ouderwetse degelijkheid lijkt te willen geven. Jong en vooruitstrevend zijn waren nog geen wijdverbreide idealen. Hij heeft grote knobbelige handen, hetgeen wijst op een leven van hard werken, wellicht als boer en misschien ook een vorm van reuma. De tweede foto (afb. 2) is de tegenhanger van 1. Een jonge man tegen een Lodewijk-XV bureau, zeer waarschijnlijk namaak. In de 19e eeuw waren de nagemaakte achttiende eeuwse meubelstijlen zeer in de mode. Op het bureau een pet zoals ze in die tijd door studenten werden gedragen. Een student dus. Ook hier is het portret een aanduiding voor de plaats die de geportretteerde in de maatschappij inneemt.

Afb. 3 t/m 6 zijn afkomstig van Gerrit Dirk Siewers, die als *photographe* werkzaam was van 1872 tot 1891 aan de Zuidzijde van de Grote Kerk. Siewers probeert afstand te scheppen tussen de geportretteerden en de beschouwers door de eersten als houten klazen buiten het beeld te laten kijken. Alleen de kindertjes op afb. 5 zijn in een wat natuurlijker houding neergezet. Het model dat de jongeman op afb. 4 draagt werd *lavallière* genoemd.

Afb. 7 t/m 9 zijn van de hand van Johannes Lourens Theodorus Huysen uit de tijd toen hij zijn atelier op het adres Ramen 17 had, vanaf de beginjaren tachtig tot 1910. Volgens de tekst op de achterzijde van de fotootjes was hij gespecialiseerd in kooldruk vergrotingen en maakte hij ook opnamen buiten het atelier. De foto's van Huysen zijn gemiddeld wat beter bewaard gebleven dan die van Rosmalen en Siewers.

Afb. 7. De man met de baard. Dit soort zware, volle baarden waren zeer in de mode in de tijd na 1900 in navolging van Paul Krüger, de leider van de Boeren in

de in die jaren gevoerde Boerenoorlog.

Afb. 8 laat zien, dat kinderen in die tijd als kleine volwassenen werden gefotografeerd.

Afb. 10 is gemaakt door Albertus Petrus Antonius Kleintjes. Voor bijzonderheden over deze fotograaf verwijs ik naar het artikel in het maart-nummer van vorig jaar, blz. 22 tot 25. Het plaatje lijkt me gemaakt in het begin van deze eeuw. Een kind in een onnatuurlijke, opgeprikte houding. Ik vraag me bij dit soort foto's af, voor welke gelegenheid ze vervaardigd zijn.

Afb. 11. Een product van J. Starreveld, werkzaam in Hoorn tussen 1910 en 1917. Hij had zijn atelier op het Grote Oost op nr. 37. De jongste van de hier genoemde fotografen. Deze foto is dan ook het best bewaard gebleven, wat gedeeltelijk te danken is aan het toegepaste ontwikkelprocédé. Het jongetje is in een verschrikkelijk onkinderlijk pak gestoken met een hoge boord, waarschijnlijk ter gelegenheid van een eerste Heilige Communie of iets dergelijks.

Afb. 12. De foto van Wieland, die ik aan het begin van deze bijdrage reeds besprak.

Ik hoop, dat U na het lezen van deze regels iets minder snel geneigd zult zijn oude foto's weg te gooien, ook al weet U niet meer wie de afgebeelde persoon is.

Afb. 1 Oude man met pijp.
Foto Van Rosmalen & Zn.

Afb. 2 Student bij tafel.
Foto Van Rosmalen & Zn.

Afb. 3
Jonge man.
Foto G.D. Siewers

Afb. 4 Jonge man met elegante das.
Foto G.D. Siewers

Afb. 5 Drie kinderen.
Foto G.D. Siewers

Afb. 6 Man met hoofdsteun.
Foto G.D. Siewers

Afb. 7 Man met volle baard.
Foto J.L.T. Huysen

Afb. 8 Kind in een wit jurkje.
Foto J.L.T. Huysen

Afb. 9 Jonge man.
Foto J.L.T. Huysen

Afb. 10 Kind in donkere jurk.
Foto A.P.A. Kleintjes

Afb. 11 Jongen met hoge boord.
Foto J. Starreveld Czn.

Afb. 12 Heer met baard.
Foto C. Wieland, Cottbus (Dld.)

Toen de haven nog de haven was... (2)

De tijd van Daan Oliekoek, Ares Watje, De Lamjat en anderen

Lourens Olijve

'Uit de gloriëtijd van de Hoornsche Boot' was in het juni-nummer de eerste van drie artikelen over Hoorns haven in de goede oude tijd. Die Hoornsche boot stond algemeen bekend als de 'Baron van Dedem', een schip voor wel 300 passagiers. Het begon kort na 1900 van Hoorn naar Amsterdam te varen en terug en werd als zodanig lange tijd razend populair. Pas in 1950 voer de Baron voor de laatste maal uit de haven, richting Rotterdam, om nooit meer terug te keren.

Toen de haven nog de haven was..., de nostalgische terugblik ervoor gaf Jan Botman. Hij kijkt graag terug. Geen wonder, hij woonde op de Oude Doelenkade bijna met zijn neus in de haven. In het ouderlijk huis, een van de zes Jugendstil-huizen, had hij vanachter de ramen met broers en zussen al een bedrijvig uitzicht op wat zich er afspeelde. Vrachtvervoer, lossen van visvangst, plezierboten, in- en uitladen, uitvaren, zoveel schippers, jong en oud, gaan en komen.

Botman (1927) woont nu al jaren aan de Binnen-

foto pag. 105). Zijn opvolger werd de toen 43-jarige Taede Meyer die tot dan kapitein was van de N.V. Hoornsche Stoombootrederij. Meijer heeft tot 1966 met zijn gezin in de Hoofdtoren kunnen wonen. Daarna werd het monumentale pand inwendig tot café-restaurant verbouwd.

Sinds lang losten de vissers hun dagelijkse vangsten aan de Veermanskade. De Hoornse vissersvloot bestond voornamelijk uit schouwen. Dit waren kleine vissersvaartuigen in de volksmond 'spekbakken' genaamd. (Zie Oud Hoorn, Peter Dorleijn 1993/1,2).

Aan de Nieuwendam lag de tjalk 'Glück Auf' van steenkolenhandelaar Siep Alkema. Aan de Nieuwendam/Vismarkt lag de tjalk 'De Stad Hoorn' van graanschipper Piet U. Polman. Dit beurtschip voer op Amsterdam en Rotterdam. In de stedelijke havens werd het graan los in het scheepsruim gestort. Bij aankomst in Hoorn kwam de losploeg aan boord en schepte zij het graan in zakken. Die werden gewogen en vervolgens op schouwers het pakhuis ingedragen. Aan de Appelhaven lag, tot in de jaren veertig, de sleepboot van schipper Barend J. van Laar.

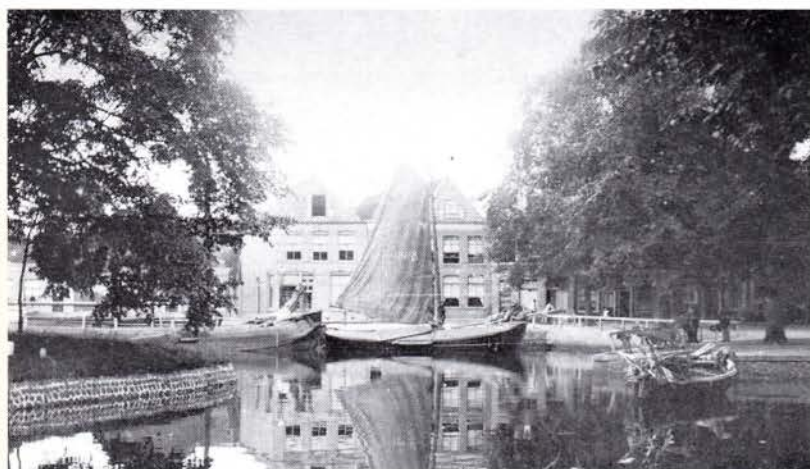
De tjalk 'Koopmans Welvaren' van de gebroeders Karel voer een wekelijkse vrachtdienst op de Zaanstreek en Amsterdam.

luiendijk tussen de havens in, vlakbij de Karperkuil, naast de monumentale, historische panden, sinds kort eigendom van de vereniging 'Hendrik de Keijzer'. Verwoed zeiler en jarenlang president van de watersportvereniging 'Hoorn'.

Hij kent assistent-havenmeester Jan van der Rol nog uit zijn jeugd. Van der Rol was ook sluismeester van de Sas, de grote keersluis bij de Hoofdtoren. Hij bediende ook de Hooge Brug en de ophaalbrug Korenmarkt-Bierkade. Jarenlang woonde Van der Rol in de Hoofdtoren; hij kreeg 1 juli 1945 eervol ontslag (zie

Korenmarkt

Aan de Korenmarkt lag de tjalk 'Koopmans Welvaren' van de gebroeders Karel. Deze voer een wekelijkse vrachtdienst op de Zaanstreek en Amsterdam. Na de plotselinge dood van haar man in 1919, zette de weduwe Karel het bedrijf voort. Zoon Cor werd als 17-jarige eigenaar-schipper van 'Koopmans Welvaren', bijgestaan door de ervaren schippersknecht Jaap van den Molen, die ook al als schippersknecht bij haar man had gevaren. Zo leerde de nog jonge Cor het beurtschippersvak van de 'ouwe' Jaap.

Gezicht op de Vischmarkt omstreeks 1907. Ook deze plek werd als losplaats gebruikt.

Begin jaren twintig kreeg de beurtvrachtvaart er een concurrent bij: de auto. Aanvankelijk zag de weduwe Karel niets in het snellere vrachtvervoer over de weg. Totdat de oudste zoon Jaap een T-Fordje kocht en zodoende een concurrent van zijn moeder werd. Toen zwichtte weduwe Karel. Een samenvoeging volgde. Jaap en de jongste zoon Piet gingen voor het vrachtvervoer over de weg en Cor hield de beurtvrachtvaart. Het expeditiebedrijf werd voortgezet onder de firma-naam: de 'Wed. J. Karel & Zn'. Na het overlijden van de weduwe Karel in 1937 wordt de firma-naam gewijzigd in die van de 'Gebroeders Karel'. De retourvracht van 'Koopmans Welvaren' vanuit de Zaanstreek bestond voornamelijk uit meel, veevoerders en hout. Voordat de 'Koopmans Welvaren' vrijdagmiddag aan de Korenmarkt afmeerde werd de houtlading gelost bij de afnemers, houthandel Zipp aan 'de Haai' (Visserseiland) en houthandel van Doornik & Zuidweg aan de Karperkuil. Zaterdag 's morgens heerste er veel bedrijvigheid op de Korenmarkt. Dan kwamen de veevoederhandelaars en vele boeren van buiten Hoorn met hun paard en wagen naar de Korenmarkt om zelf hun veevoederdozen met lijnen en oliekoeken op te halen. Tegelijkertijd moest 'Koopmans Welvaren' gelost worden. Tachtig ton meel in zakken van 50 kg, dus zo'n 1600 zakken, die vanuit het schip over de kade naar de pakhuisen Korenmarkt 4 en/of Nieu-

wendam 1 werden gedragen. Als het schip dan leeg was, stonden de bakkers uit Hoorn en de bodiediensten uit West-Friesland op de Korenmarkt om hun portie meel op te laden.

'Koopmans Welvaren' heeft tijdens de oorlogsjaren 1940-1945 doorgevaren, zij het onregelmatig afhankelijk van de brandstofvoorraad. Om brandstof te besparen werd bij gunstige wind het zeil gehesen en de motor uitgezet. Tijdens de hongerwinter 1944-1945 voer 'Koopmans Welvaren' op Amsterdam. Bij de mensen die op voedseltocht in West-Friesland waren, was het algemeen bekend dat je met het schip van de gebroeders Karel terug kon varen naar Amsterdam. Met beladen handkarren, bakfietsen en fietsen arriveerden velen uit de hoofdstad uitgeput aan de Korenmarkt. In het leegstaande pakhuis van de gebroeders Karel werden dan de goederen, voorzien van een label van de eigenaar, voorlopig opgeslagen. Zodra het schip vol was werd naar Amsterdam gevaren, met op het dek de transportmiddelen van de mensen. Eind 1944 werd 'Koopmans Welvaren' echter door de Duitse Ortskommandant gevorderd en moest het gaan varen voor het Rode Kruis. Op het dek was een groot rood kruis geschilderd. In werkelijkheid vervoerde het schip voedsel en munitie voor de in Zoutkamp (Groningen) gelegeerde Duitsers. In 1948 is het beurtschip verkocht en richtten de gebroeders Karel zich geheel op het expeditie-vervoer over de weg.

Turfschippers

De tjalk 'Theresia Johanna' van turfschipper Tobi van Laar lag aan de Oude Doelenkade. Deze verkocht vanaf zijn schip turf aan de bakkers. Turfschipper Booy haalde met zijn tjalk (vermoedelijk 'Eben Haëzer' = steen van hulp) vooral turf en turfmolm van-

Turf wordt met wagens en karren van de tjalk afgehaald. Op de handkar staat M. Booy, brandstoffen.

uit Drente naar Hoorn. Als de tjalk na maandenlange afwezigheid, beladen de haven binnenliep meerde Booy het schip af voor zijn turfpakhuis aan de Appelhaven. De balen turfmolm werden overgeladen aan de Vollerswaal (Modderbakken). Tot zijn vaste afnemers behoorden fouragehandel Schermerhorn, gevestigd aan het Keern. Dat was het eind van de jaren dertig.

'Kaasgeur'

Naast de geur van vis hing ook vele jaren de 'kaasgeur' in het havengebied. Tot de midden jaren tachtig heerste er aan de Bierkade en Appelhaven in en buiten de kaaspakhuizen nog veel bedrijvigheid. Zo'n 160 jaar kaashistorie is beschreven in Oud Hoorn 1994/4. Jaren lang werd kaas in Hoorn per schip aan-en afgevoerd. T. Kroon en Zonen hadden hun eigen kaasschuit, 'De Twee Gebroeders' met J.Hoekema, de latere brug- en sluiswachter, als schippersknecht. In 1908 werd J.Hoekema benoemd tot kaasschipper bij de N.V. K.H. de Jong's Exporthandel. In deze functie is hij 25 jaar werkzaam geweest, tot aan zijn vertrek in 1933. Zijn opvolger werd schipper Willem Alkema met Jikkele Raukema als schippersknecht. Het M.S. 'James Laming' lag aan de Veermanskade. Dit beurtschip met aan het roer schipper Klaas Bart onderhield, varende onder eigen rederij, een geregelde dienst op Amsterdam en Rotterdam. Tot de scheeps-lading behoorde dikwijls ook een zending kaas van N.V. K.H. de Jong's Exporthandel, die in de betreffende stedelijke havens voor export werd overgeladen.

Haven versperd

De goede oude tijd kende bij het uitbreken van de oorlog ook consternatie. Dat blijkt maar al te zeer uit een verslag van de gebeurtenissen in de Hoornse haven uit de plaatselijke dagbladers. Te lezen was:
Dinsdag 14 mei 1940: Er heerst grote consternatie in en om de Hoornse haven. Alle in de haven liggende vaartuigen moeten tot zinken worden gebracht. De beide toegangen tot de buitenhaven en de doorgang van de 'Sas' (grote keerluis) zijn vandaag, op last van het Nederlandsche militair gezag, versperd. Hiertoe heeft men in het 'Grote- en Kleine gat' vier zandbakken (ondertlossers) laten afzinken. De door-

gang tot de Vluchthaven is, vanaf het Julianapark naar het Houten Hoofd, geblokkeerd door een gekantelde baggermachine. Verder is de binnenhaven, vanaf de inkomende zijde, afgesloten door een aan de grond gezette zandzuiger. Tengevolge hiervan is niet alleen alle scheepvaartverkeer onmogelijk, maar zijn ook 40 schepen en 20 vissersvaartuigen in de haven opgesloten, waarbij ook schepen vanuit andere Zuiderzeesteden. Onder andere het stoomschip de 'Directeur-generaal Jhr. von Geusau', dat een beurtvaart onderhoudt tussen Kampen, Urk en Enkhuizen. In de binnenhaven zijn tot zinken gebracht de ijzeren sloep van de heer B. Klayboer en een zandzuiger eigendom van de firma Doeksen uit Terschelling. Het in de Vollerswaal liggende jacht van Ir. Dudock van Heel uit Hilversum onderging het zelfde lot.

1928. Assistent-havenmeester Jan van der Rol en echtgenote in de bloemetjes vanwege zijn 25-jarig ambtsjubileum.

Samen met vele Horinezen heeft de toenmalige assistent-havenmeester Jan van der Rol dit gebeuren lijdelijk moeten aanzien. Gelukkig kwam er spoedig een tegenbevel, waardoor de overige vaartuigen voor de ondergang gespaard zijn gebleven. Men beschikte op deze noodlotige 14e mei over het genoemd baggermaterieel, omdat dit bij toeval in de Hoornse vluchthaven afgemeerd lag. Daarvóór was dit materieel, dat toebehoorde aan de firma IJ. van Wijngaarden uit Den Haag, gebruikt bij de aanleg van de Noordoostpolder aan de Friesche kust.

Een ander krantenbericht:

Zaterdag 25 mei 1940: De ondertosser, die voor het 'Grote gat' lag, was leeggepompt en naar elders verplaatst. Hierdoor was de buitenhaveen weer toegankelijk. De tweehonderd koeien, die bij het uitbreken

Omstreeks 1913. De vissers lossen hun dagelijkse vangst aan de Veermanskade.

van de oorlog naar Hoorn waren overgebracht en door het haven-oponhoud niet naar hun bestemming konden afgevoerd, zijn die morgen per veeboot vertrokken. Vrijdag 31 mei 1940: Vanmorgen is de haven geheel vrijgekomen. Het laatste beletsel is opgehaald en daarmee is de toegang ontheven van alle hindernissen. De baggermolen en vaartuigen zijn weer naar Blokzijl vertrokken. Maandag 3 juni 1940: Vanaf vandaag wordt de wekelijkse beurtvaartdienst Hoorn-Amsterdam hervat. Vertrek Hoorn, maandagmorgen 6 uur. Vertrek Amsterdam, woensdagmiddag 16 uur. Beleeft aanbevelend Fa. P.U. Polman.

Vissersvloot

Naast de passagiers-, beurt- en vrachtschepen, nam in de jaren dertig en veertig ook de Hoornse vissersvloot een belangrijke plaats in de economische bedrijvigheid van de Hoornse haven in. Na 1920 was in verband met de dreigende afsluiting van de Zuiderzee, al een terugloop van het aantal vissers merkbaar. Een nauwgezette beschrijving hiervan is terug te vinden in het boek: "Van gaand en staand want" van Peter Dorleijn en "Wij moeten versoberen sprak de minister..." van de Sichting Geschiedschrijving Hoorn 1930-1945. Doch de voltooiing van de afsluitdijk in 1932 en de gevolgen van de toen heersende economische crisis betekenden voor vele vissers de 'nekslag'. In menig vissersgezin voerde de bezorgdheid dan ook de hoofdtoon. Het scriptum "Visserij Hoorn in de jaren 1930-1940" van Gerard Schrande, schetste nogmaals een duidelijk beeld van de kentering gedurende de jaren dertig.

Voor de afsluiting telde de Hoornse vissersvloot zo'n 55 à 60 schepen. Na de afsluiting bleven er zo'n 40 over. En daar bleef het niet bij. In 1939 telde de Hoornse vloot nog maar 22 vissersvaartuigen. Tenslotte: Het gemeentelijk jaarverslag over 1944 vermeldt de genoemde aanvoerders van vis door 19 vissersvaartuigen. Het zijn:

HN 1 : K.Blokker
 HN 2 : H.Last
 HN 3 : F.Wormsbecher Rz.
 HN 7 : A.Selie
 HN 8 : J.Wormsbecher Jz.
 NH 9 : R.Wormsbecher Jz.
 HN 11 : Gebr. Homan
 HN 15 : Jac. Groot
 HN 20 : J.de Beer
 HN 21 : H.Schuffel
 HN 25 : F.de Groot
 HN 30 : N.Verbeek
 HN 31 : J.Last
 HN 35 : J.J.de Best
 HN 46 : J.Wormsbecher Rz.
 HN 48 : C.Reus
 HN 53 : J.de Best
 HN 55 : J.Visser
 HN 65 : S.Tros en C.Knol

In gesprek met oud-Horinezen rollen al gauw de bijna-men van vissers over tafel. Om hen niet aan de vergetelheid prijs te geven volgen hier achter hun officiële namen hun legendarische namen.

Jan de Beer	Cees Bier
Antoon de Best	de Ribbenkraker

Evert de Best	de Knecht	Nico Verbeek	de Brulaap
Jacob de Best	Harje	Jan Visser	Kippie
Jan de Best Sr.	Bullejan	Teun Visser	Teun de Perenplukker
Jan de Best Jr.	de Spooman	Arie Wormsbecher	Arie de Dobbert
Jozef de Best	Jossie	Daan Wormsbecher	Daan Oliekoek
Klaas Blokker	Izegrim	Daan Wormsbecher	Lange Daan
Frans Groot	de Putjesschepper	Jan Wormsbecher	de Grijsje, ook wel:
Jaap Groot	de Papohl, ook wel: de		Jonge Jan Ansjovis
	Worteleboer	Jan Wormsbecher	Jan van Roelof
Piet Homan Sr.	de Lamjat	Roelof Wormsbecher	Roelof van Magrietje
Piet en Roel Homan	de Kindertjes	Roelof Wormsbecher	de Otter
Ares Jongert	Ares Watje	Roelof Wormsbecher	Roefie
Hannes Last	de Dokter	Roelof Wormsbecher	de Neus
Jan Last Sr.	de Professor	Roelof Wormsbecher	de Scele
Cees van der Leek	Cees met de Bijbel	Willem Wormsbecher	Willem van de Bossert
Kees Machielse	Luie Kees	Willem Wormsbecher	de Goudsmit
Dirk Naber	de Lijster	Jan van de Zel	de Schipper
Roelof Raaier	de Splinter		
Cees de Reus	de Zenuwlijer, ook wel:	Met dank aan de informanten voor de drie artikelen:	
	de Schijter	- Hr. Botman (J.), Binnenluiendijk, Hoorn	
Bram Rinses	Brampie	- Hr. van Bockxmeer (B.J.), Juniusstraat, Hoorn	
Willem Sant	de Blauwe Reiger	- Hr. Broerse (A.), Beatrixlaan, Hoorn	
Jan Sant	de Buizer	- Hr. Broerse (W.), P.Florisstraat, Hoorn	
Klaas Sant	Pim de Gluiper	- Hr. Houter (G.), Mecklenburgstraat, Hoorn	
Herke Schuffel	de Rondrib	- Hr. Kahlman (A.C.), Speelwagen, Hoorn	
Hein Selie	Schipper Kim	- Hr. Karel (Jac.), Hoorn overleden	
Toon Selie	de Brandweer	- Hr. van Kleef (P.J.A.), Dubloen, Hoorn	
Ime/Nol Tros	Ellebogenstoom	- Hr. Meijer (K.), Slapershaven, Hoorn	
Toon Veldhuizen	de Fruitmolen	- Hr. de Ridder (J.), Veermanskade, Hoorn	
Antoon Verbeek	Toon Wind	- Hr. Spaans (J.), 's Gravenpolder nabij Goes, Zeeland	
Jan Verbeek	Jan Compaan		<i>(Slot in december-nummer)</i>

1939. V.l.n.r.: *Vissers Jan de Beer, Cees Bier, Homan, Visser (Kippie) – Jan van der Horst (Jan Voertemop), Jan Verbeek (Jan Compaan) bij de Hoofdstoren.*

Biljartvereniging Horna 65 jaar

Jubileumboekje met geschiedenis biljartsport

Femke Uiterwijk

Ter gelegenheid van haar jubileum heeft de biljartvereniging Horna een boekje laten verschijnen waarin verteld wordt hoe en waar deze sport in de afgelopen vijfenzestig jaar beoefend werd en wordt in Hoorn.

De geschiedenis begint eigenlijk op het Oostereiland. Een beetje vreemde plek, want de gebouwen op dit vlak bij de Hoornse haven gelegen stuk grond zijn al sinds 1814 als gevangenis c.q. rijkswerkinrichting in gebruik. Maar eind 1932 is het aanbod van ontspoorde mensen dermate teruggelopen dat de instelling op het Oostereiland wordt gesloten. Pas na de Tweede Wereldoorlog worden in het complex weer collaborateurs en politieke gevangenen gehuisvest.

Op 1 maart 1931 wordt de Hoornse afdeling van de Arbeiders Sport Bond opgericht. De activiteiten vinden plaats in de leegstaande gebouwen van de voormalige kazerne aan de Veemarkt. Verschillende sporten kunnen tegen een geringe vergoeding beoefend worden, waaronder tafeltennis, wandelen, gymnastiek, schaken, dammen en voetballen. Voetbal wordt gespeeld met twee elftallen op een terrein aan de Buitenluiendijk bij de schietberg. (Nu tijdens de herinrichting van het Julianapark bij het hoofdveld van Hollandia weer duidelijk te zien). In 1933 verhuist de Bond naar het Oostereiland. De biljartclub start daar op 1 februari 1933 haar activiteiten. In de conversatiezaal van de voormalige gevangenis, in de volksmond de Krententuin genoemd. Horna begint met het plaatsen van een biljart – kosten vijftientig gulden – maar weldra blijkt de animo voor het beoefenen van deze sport zo groot dat er meer tafels nodig zijn. Biljarts van

verschillende afmetingen worden gebruikt en er wordt gespeeld met ivoren ballen! (Omdat die zoveel geld kosten worden ze tegenwoordig alleen maar gebruikt bij het kunststoten.) Wegens plaatsgebrek wordt ook een biljart in de ongebruikte kapel van deze voormalige Rijkswerkinrichting geplaatst.

In 1939 het jaar van de mobilisatie van het Nederlandse leger moeten de gebouwen op het Oostereiland ontruimd worden. De bond krijgt nu opnieuw ruimte toegewezen in twee leegstaande bovenzalen van de voormalige kazerne aan de Veemarkt achter auto- en garagebedrijf Leeuw en Vink. De turnafdeling komt op de eerste verdieping. De biljarters moeten zelf hun vier biljarttafels naar tweehoog hijsen.

Op 29 januari 1941 brandt de biljartzaal helemaal uit. Het is oorlog en een bijzonder koude winter. De volgende dag hangt het bluswater in ijspegels van de zwartgeblakerde balken naar beneden. De Hornaleden laten de moed niet zinken. Er worden twee biljarts op de kop getikt en binnen korte tijd wordt er weer gespeeld, maar nu in de showroom van de firma Leeuw en Vink.

Ondertussen wordt geprobeerd de afgebrande zaal weer in orde te brengen. Op 2 november 1941 is het zover. Er staan weer vier tafels, twee van 230 x 115 en twee van 220 x 110. De leden bieden het bestuur een grote tekening aan, waar de vijf oudste leden van de club op zijn afgebeeld. Deze tekening hangt ook nu

Maart 1990. Met een kraan worden de nieuwe biljarts aan de achterkant van het pand Achterom 53 naar binnen gehesen.

nog aan de wand van de biljartzaal aan het Achterom. Door de oorlogsomstandigheden wordt het steeds moeilijker het materiaal goed te verzorgen. De lakens moeten noodgedwongen worden gekeerd; alleen de banden kunnen worden vernieuwd. Ook betekent het instellen van de avondklok dat iedereen om acht uur binnen moet zijn. Er kan dus niet meer 's avonds gespeeld worden. Alleen de zondag is nu nog beschikbaar. Maar op zekere zondagmorgen bemerkt de heer Cor Karels, dan nog gewoon lid, dat er een veldkeukenwagen op de binnenplaats aan de Veemarkt staat. De Duitsers hebben de zalen zonder enig overleg bezet! Hij weet nog vier stellen ballen in de zakken van zijn regenjas te stoppen. Waggelend verlaat hij het gebouw. Die ballen zijn tenminste gered.

Na de oorlog breekt een moeilijke tijd aan. De zalen aan de Veemarkt zijn door de Duitsers vervuild achtergelaten. Voorzitter Vis en zijn vrouw en twee leden maken de zaak schoon. Het meeste speelmateriaal is er gelukkig nog.

De biljartgroep HORNA (Hornae = Hoorn) besluit zich los te maken van de Arbeiders Sport Bond en een zelfstandige vereniging op te richten. Op 18 juni 1945 wordt de eerste ledenvergadering gehouden. Er wordt gespeeld op dinsdag- woensdag- en donderdagavond in A-, B- en de C-klasse.

In 1946 heeft de club 48 leden. Die willen natuurlijk graag spelen, maar de tafels zijn versleten en nieuw materiaal is zo kort na de oorlog moeilijk te krijgen. Het pasbenoemde bestuur doet zelfs een poging nieuwe lakens uit Amerika te krijgen! Bovendien willen niet alle spelers hetzelfde. De een wil graag winnen en titels behalen en daarvoor trainen en de ander speelt alleen voor ontspanning. Beide partijen worden geacht mee te betalen aan nieuwe biljarttafels. De contributie is dan 23 cent per week. De bijdrage wordt in 1947 verhoogd naar 40 cent per week. Er zijn dan 60 leden.

In 1950 verhuist de vereniging van de Veemarkt naar een bovenruimte van een pakhuis in de Leliestraat. Er zijn dan 87 biljarters lid. Het bestuur besluit wel een ledenstop in te voeren bij 110 leden. Plannen tot het houden van een verloting om zo tweeduizend gulden bij elkaar te krijgen voor een nieuwe biljarttafel worden door het ministerie afgewezen, omdat het hier niet om een culturele vereniging gaat. De leden wordt nu gevraagd een vrijwillige bijdrage te geven, maar lang niet alle biljarters geven gehoor aan dat verzoek. In 1953 gaat de contributie omhoog van 60 cent naar 85 cent.

Elke vereniging blijft bestaan door werk dat vrijwilligers verrichten. De zaal in de Leliestraat moet van een nieuw plafond worden voorzien en ook het schilderwerk en de muren moeten onder handen worden genomen. Vooral voorzitter Klaas Vis en zijn vrouw maken zich vele malen verdienstelijk gedurende de vijfentwintig jaar dat hij de leiding heeft van het bestuur. Ook de heer Cor Karels, lid vanaf 1942, secre-

Biljartvereniging Horna jubileum uitgave 65 jaar Horna in 1998

Voorpagina boekje.

taris in 1957 en voorzitter van 1972 tot 1980 is een harde werker. En zo zijn er nog vele anderen.

De ruimte in de Leliestraat wordt een paleisje, waar tot 1975 door de leden met hart en ziel op vier avonden wordt gespeeld. Alleen blijkt de komst van de televisie voor een kleine malaise te zorgen. Op de algemene ledenvergadering van 1959 wordt voorgesteld het biljarten op donderdagavond te verplaatsen naar maandagavond omdat verschillende leden op de eerste avond liever naar een toneelstuk kijken.

Horna is de enige biljartvereniging in Nederland die een eigen onderkomen heeft met kantine, garderobe en fietsenbergsplaats. De overkoepelende Biljartbond, de KNBB, is dat niet gewend. Vrijwel alle clubs spelen op het biljart van een plaatselijk café of restaurant. HORNA ontvangt dan ook post van de Bond geadresseerd aan Hotel-Restaurant Horna te Hoorn.

Na in 1977 noodgedwongen twee jaar in een schoolgebouw in de Grote Waal gebiljart te hebben, biedt de

Gemeente de vereniging het gebouw Achterom 53 te huur aan. Dit pand met zijn bijgebouwen, Het Park geheten, waar decennia lang alle Hoornse festiviteiten en toneelvoorstellingen plaats hebben gevonden, staat leeg omdat er aan de Westerdijk een gloednieuwe schouwberg is neergezet. En weer wordt er door vele vrijwilligers getimmerd, geschilderd en verbouwd. Vooral bejaarde biljarters die gewend waren 's middags te spelen en voor wie dat in de lagere school in de Grote waal niet mogelijk was, kijken reikhalzend uit naar de opening van het clubgebouw aan het Achterom.

Op 23 juni vindt de eerste ledenvergadering in het nieuwe onderkomen plaats. De pauze duurt op deze avond lang, want het is feest. Bovendien moet de nieuwe tap ingewijd worden! Op zeven biljarttafels kan worden gespeeld.

En er wordt een poging ondernomen een jeugdafdeling op te zetten. Het ledental is allang veel meer dan het maximum aantal van 110 in 1950. In 1980 zijn er 192 leden, die op 8 wedstrijdtafels kunnen spelen. Er zijn 11 leden die in wedstrijden persoonlijk kampioen zijn geworden, terwijl ook een team dit niveau behaalde. De financiën gaan goed. Wat wil een vereniging nog meer! Dat blijkt al binnen enkele jaren. Er is grote behoefte aan meer ruimte. In het gebouw worden veel regionale wedstrijden gespeeld en naast de andere activiteiten geeft dat veel ruimteproblemen. Na veel passen en meten wordt de zolder met behulp van vrijwilligers voor f 40.000,- gebruiksklaar gemaakt.

In 1989 blijkt de Gemeenteraad het eens te zijn over de verkoop van het gebouw aan de vereniging. Ook de leden hebben op 25 januari al ja gezegd op dit voorstel van het bestuur. En zo wordt Horna op 8 september 1989 een vereniging met een eigen gebouw.

Nu zult u zich misschien afvragen, zijn er helemaal

geen dames die biljarten? Want tot nog toe komen er in het hele verhaal geen vrouwen voor. Wel dames die schoonmaken en drankjes inschenken. Nou, op 25 augustus 1989 vormen 14 vrouwen een groep die op de vrijdagavond gelegenheid krijgt te spelen. Een eensgezind groepje blijkt het niet te zijn en na verloop van tijd opereren de dames niet meer gezamenlijk, maar worden ze keurig ingedeeld bij de heren. Als u nu denkt dat de mannen het nooit met elkaar oneens zijn, dan heeft u het mis. Uit talrijke notulen blijken even zovele conflicten gespeeld te hebben. Maar onenigheden werden altijd weer opgelost. Neem bijvoorbeeld de biljarttafels. Het kan natuurlijk altijd aan de tafel liggen als men verliest. Alleen de tafels op zolder zijn wel heel vaak onderwerp van discussie! Het bestuur vraagt de firma Feller, die de tafels geleverd heeft, boven een grote en een kleine en beneden twee kleine tafels opnieuw te testen. Een afvaardiging van de leden mag erbij zijn. Er blijkt niets verontrustends aan de hand te zijn.

En de jeugdleden? Die krijgen in 1989 een eigen vertegenwoordiging van drie mensen in het bestuur. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst wordt immers wel gezegd.

Nu, in 1998, bestaat Horna 65 jaar. Velen hebben zich in die jaren ingezet om alles wat met die vereniging te maken had, goed te laten verlopen. De heer Karels wordt in mei 1988 zelfs koninklijk onderscheiden voor zijn vele werkzaamheden voor de vereniging verricht. Ik heb maar een klein uittreksel gemaakt van het boekje dat ter gelegenheid van het jubileum is samengesteld door de heer J. Sluiter en de huidige voorzitter J. Zweet. Wilt u meer weten over biljartactiviteiten in Hoorn vroeger en nu, wendt u tot een van deze heren.

Achterom 53. Het clubhuis van Horna. De twee dakkapellen met bijzondere zinken kappen zijn helaas bij het opknappen van de zolder in 1988 spoorloos verdwenen.

Verslag ledenvergadering

Oosterkerk, 14 april 1998

P.M. Huisman

Aanwezig: de bestuursleden Boezaard, Faber, De Graaf, Hoogeveen, Huisman, Kleintjes, Rietvink, Van der Waal en Van Weel (voorzitter) en 53 leden.

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering, heet de aanwezigen welkom, met name de heer Carlo Huyts, directeur van de Vereniging Hendrick de Keyser. Hij zal na de pauze de lezing verzorgen. Voorts maakt de voorzitter melding van de afberichten: bestuurslid mevr. Van Leeuwen, alsmede de dames de Vries en Bax en de heer Stumpel.

2. Verslag van de najaarsledenvergadering van 11 oktober 1997

Naar aanleiding van het verslag stelt de heer Broers een vraag over de gang van zaken rondom de Karperkuil. De voorzitter stelt voor deze vraag in de rondvraag te behandelen. Daarmede gaat de vragensteller akkoord.

Het verslag wordt onder dankzegging aan de secretaris goedgekeurd.

3. Mededelingen van het bestuur

* *Nieuwe uiterlijk Kwartaalblad*

Als eerste vraagt de voorzitter aandacht voor de nieuwe opmaak en vormgeving van het Kwartaalblad. Hij heeft al de nodige positieve reacties gekregen en hoopt dat de leden het nieuwe uiterlijk van het Kwartaalblad waarderen.

Daarbij spreekt hij zijn waardering uit voor de inzet en de geleverde zorg van de redactiecommissie. Hij vraagt applaus voor deze groep van enthousiaste en deskundige leden.

* *Publikatiestichting Bas Baltus*

Voorts deelt de voorzitter mede dat op zondag 26 april a.s. in het Sint Jans Gasthuis de Publikatiestichting Bas Baltus officieel wordt gelanceerd, samen met deel 8 uit de Bouwhistorische Reeks over het Sint Jans Gasthuis. Hij spoort de leden aan deze prachtige publicatie aan te schaffen.

* *Werkgroep oral history*

Naar aanleiding van een bijeenkomst van historische verenigingen en stichtingen binnen de Westfriese Omringdijk is het initiatief ontstaan een werkgroep oral history op te richten.

Deze werkgroep wil belangwekkende verhalen van oudere Horinezen optekenen en uitwerken, zodat hun verhalen en ervaringen niet verloren gaan. Mw. Femke Uiterwijk heeft zich daarvoor reeds aangemeld. Belangstellenden kunnen zich bij haar melden voor deelname.

* *Visserseiland*

Mede op advies van onze advocaat, de heer mr. W.J. Loomans heeft het bestuur besloten de Visserseiland-procedure voor te zetten. De z.g. bodemprocedure bij de Raad van State zal duidelijk moeten maken welke de kracht van onze argumenten is.

* *Restauraties*

De voorzitter brengt onder de aandacht een aantal goede ontwikkelingen, zoals de fraaie inrichting van de Kerkmeijerzaal in het Statenlogement, de start van de restauratie van het Doelenhotel, de uitkeringen uit het stads- en dorpsvernieuwingsfonds, die een snelle start van de sluis en brug aan het Kleine Oost mogelijk maken en de bouw van zes woningen in de voormalige timmerfabriek aan de Leliestraat.

Verontrustend zijn de slechte conditie van de waterkerende muur aan het Baatland en de mogelijk vroegtijdige sloop van de garage en belendingen aan het Jeudje.

Oud Hoorn heeft de gemeente verzocht niet over te gaan tot sloop zolang nog niet daadwerkelijk is begonnen met invulling van het terrein aan het Jeudje.

Als laatste punt stelt de voorzitter dat het belangrijk is alert te blijven op al te gemakzuchtig gebruik van de historische kwaliteit van de stad.

Tenslotte meldt hij dat het bestuur als uitvloeisel van de ledenenquête bezig is met de voorbereiding van een ledenexcursie.

Als afsluiting van dit punt vraagt de heer De Graaf aandacht voor deelname van leden aan de actie 'Brieven aan de toekomst'. Het bestuur beveelt deelname van harte aan.

4. Jaarverslag 1997

Het verslag wordt onder dankzegging aan de secretaris goedgekeurd.

De heer Broers heeft naar aanleiding van het jaarverslag een vraag over de vertegenwoordiging van Oud Hoorn in de Welstandscommissie en Monumentencommissie. Op voorstel van de voorzitter wordt deze vraag behandeld bij de rondvraag.

5a. Financieel verslag 1997

De heer Konijn vraagt een toelichting op enkele posten, waarvan hij heeft geconstateerd dat de werkelijke uitgaven nogal verschillen van de begrote bedragen.

De penningmeester antwoordt dat daarvoor een aantal verklaringen zijn. In de eerste plaats is hij als penningmeester geneigd om in de uitgavensfeer niet te krap te begroten om niet tussentijds aanvullende voorstellen te hoeven doen. Daarnaast gaat het bij een begroting om aannames, gebaseerd op plannen, die het bestuur zich voorneemt. Soms komt het voor dat uitvoering

Zomer 1998. Een aantal vrijwilligers in de aanslag bij het Oost-Indisch Pakhuys. V.l.n.r.: Diana van den Hoogen, Ton van Weel, Albert de Graaf, Piet Mantel, Rudi Kleintjes en Ron Oudt.

van de plannen trager gaat dan was voorzien, zodat ook minder uitgaven in enig jaar worden gedaan. De vergadering keurt het financiële verslag goed.

5b. Verslag kascontrolecommissie en benoeming nieuwe commissie

De heren Jansen en Meintjes brengen verslag uit. Zij hebben de jaarstukken van de Vereniging Oud Hoorn en de stichting Monumenten Oud Hoorn gecontroleerd en in orde bevonden en stellen de vergadering voor om de penningmeester decharge te verlenen voor het gevoerde financiële beleid over 1997. De vergadering gaat akkoord met hun voorstel.

Daarbij geven zij de penningmeester het advies om door aanschaf van een boekhoudpakket de boekhouding te automatiseren om daarmee de actualiteit van de financiële informatie en de inzichtelijkheid van de boekhouding te vergroten. De penningmeester neemt het advies van de commissie in overweging.

De heer Meintjes is aftredend. De voorzitter bedankt hem voor zijn diensten.

Vorig jaar heeft de heer J. Mol, Draafsingel 49 zich gemeld als reserve. De voorzitter stelt voor de commissie ter controle van het boekjaar 1998 te laten bestaan uit de heren Jansen en Mol. De vergadering gaat hiermee akkoord.

5d. Begroting 1998

Mevr. Mantel stelt een vraag over de post voor de Joodse Geschiedschrijving en de heer Wigard wil

graag een toelichting op de verbouwkosten voor Het Oost-Indisch Pakhuys.

De voorzitter antwoordt op de vraag van mevr. Mantel dat het bestuur samen met vertegenwoordigers van onder andere het Westfries Genootschap en het Joods Historisch Museum voornemens heeft om aandacht te schenken aan de geschiedenis van het Joodse leven en de Joodse cultuur in Hoorn en West-Friesland. Daarvoor is dit bedrag opgevoerd.

Voor de vraag van de heer Wigard geeft hij het woord aan de heren Rietvink en Van der Waal voor een toelichting op de plannen voor het Oost-Indisch Pakhuys en de financiering daarvan.

De heer Rietvink legt aan de hand van tekeningen uit wat de nieuwe situatie zal zijn: winkel, documentatieruimte, expositieruimte, pantry en toilet beneden en boven een bestuurskamer, waarin tevens ruimte is voor de administratie en op zolder archiefruimte. Daarop geeft de penningmeester aan hoe het bestuur deze plannen wil financieren. Voor de verbouwing is een bedrag begroot van f 100.000,00. Dat wordt voor f 20.000,00 gedekt uit de begroting 1998 en voor f 80.000,00 door een lening. Binnen de begroting is voor een bedrag van f 18.000,00 gereserveerd voor de inrichting. Dat is te weinig. Ook voor de inrichting is nog het nodige geld nodig. Het bestuur heeft al besparingen aangebracht in de begroting voor de verbouwing door de inzet van vrijwilligers. Daarnaast wil het bestuur een ledenactie opzetten en verder landelijke fondsen en sponsors benaderen, om zo meer geld te

hebben voor de inrichting en mogelijk al meteen een deel van de lening af te lossen.

De voorzitter deelt mede dat het in de bedoeling ligt om het pand officieel in gebruik te nemen tijdens Open Monumentendag 1998, derhalve op 12 september aanstaande. Na de gegeven toelichting stemmen de leden, met twee onthoudingen, in met de begroting 1998 en de daarin opgenomen posten voor de verbouwing van Onder de Boompjes 21.

Daarbij doet de heer De Vreeze de suggestie om de zalen namen te geven. Het bestuur zal zich over zijn suggestie beraden.

6. Verkiezing bestuursleden

De vice-voorzitter neemt voor dit punt de leiding van de vergadering over en stelt aan de orde de verkiezing van de bestuursleden, die aftredend en herkiesbaar zijn: Boezaard, Kleintjes en Van Weel. Er zijn geen tegenkandidaten ingediend.

Bij handopsteken gaat de vergadering akkoord met de benoeming van de genoemde kandidaten voor een nieuwe periode.

7. Rondvraag

De heer Broers stelt vragen over het functioneren van de vertegenwoordigers van Oud Hoorn in de Monumentencommissie en de Welstandscommissie naar aanleiding van de verlenging van de steiger van de watersportvereniging. Hij heeft tegenstrijdige standpunten gehoord.

De heer Rietvink antwoordt dat de vertegenwoordigers in beide commissies functioneren zonder last en ruggespraak, maar wel handelend vanuit de doelstellingen van Oud Hoorn.

Dat is een principieel uitgangspunt, op grond waarvan

alle bestuursleden van Oud Hoorn participeren in diverse commissies en organen.

Bovendien is het vaak praktisch niet mogelijk tevoren met het bestuur te overleggen, aangezien plannen en tekeningen kort voor een vergadering worden toegezonden en er tijdens een vergadering op basis van discussie en meningsvorming met andere commissieleden een standpunt wordt bepaald. Overigens geldt dat elke bestuursvergadering een terugkoppeling plaatsvindt vanuit de diverse commissies en geledingen en belangrijke zaken op hoofdlijnen binnen het bestuur worden besproken. Over de verlenging van de steiger hebben collega-bestuurslid Kleintjes en hijzelf na discussie eenzelfde standpunt ingenomen.

De heer Broers vraagt vervolgens waarom Oud Hoorn niet heeft gereageerd op de zaak rondom het totoveld. De voorzitter antwoordt dat het bestuur in het kader van de artikel 10 procedure op het totaalplan heeft gereageerd en niet op een onderdeel.

De heer De Jong vraagt naar de stand van zaken rondom de Muziektent. De heer Kleintjes antwoordt dat op 11 februari de kwestie is besproken in de gemeentelijke commissie Maatschappelijke Aangelegenheden. In het verslag van deze commissie is zijns inziens niet geheel juist het verloop van de discussie weergegeven. De leden van de commissie hadden bezwaren, maar waren niet volledig tegen. Afgesproken is dat verder gekeken zou worden naar andere opties. Wordt vervolgd.

Na de pauze houdt de heer Huyts van de Vereniging Hendrick de Keyser een boeiende lezing over het bezit van de Vereniging met speciale aandacht voor de panden van Hendrick de Keyser in Hoorn.

Om ca. 22.45 uur wordt de vergadering besloten.

Publicaties te koop

U kunt – voorlopig nog – in het bezit komen van één of meer van de hieronder vermelde boeken door telefonisch een afspraak te maken met Femke Uiterwijk tussen 18.00 en 19.00 uur: 0229-210220. Het bestuur hoopt van harte dat vanaf 15 september het Oost-Indisch Pakhuis deze rol heeft overgenomen.

Hoornse Historische Reeks

- Deel 1 Vervolg op de Chronyk der stad Hoorn van de heer Dr. T. Velius
300 pag. De boeiende jaren tussen 1630 en 1799. Annotaties en Inleiding:
drs H.W. Saaltink *f* 69,50
- Deel 2 Uit de schemer van Hoorns verleden;
304 pag. De jaren 1300-1536
Drs J.P.H. van der Knaap en
L.H.W. Veerkamp *f* 69,50

Bouwhistorische Reeks Hoorn

- Deel 1 Sint-Pietershof te Hoorn
– C. Boschma-Aarnoudse *f* 25,—

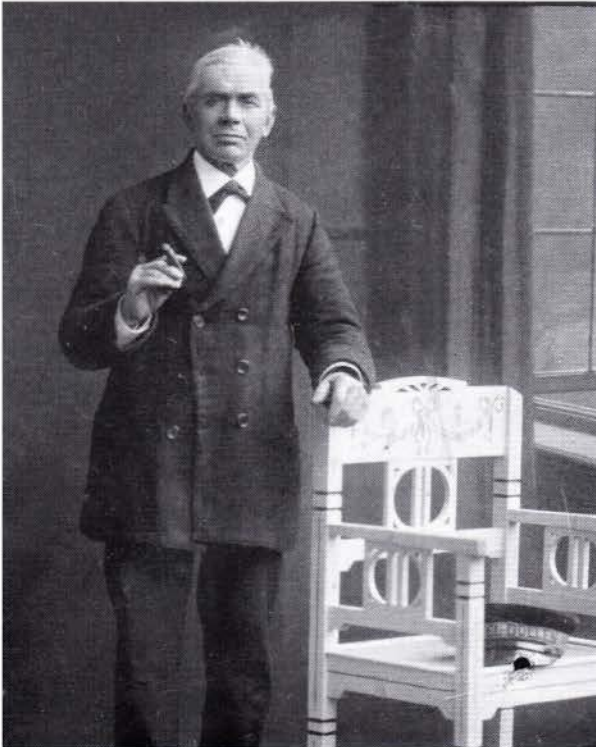
- Deel 2 't Rooie Dorp te Hoorn
– W. Jeeninga *f* 27,50
- Deel 3 Twaalf Hoornse Poortjes
– W. Jeeninga *f* 25,—
- Deel 4 De Mariakapel te Hoorn
– A. Boezaard en J. v.d. Heijden *f* 27,50
- Deel 5 Het Huiszittende Armen-Weeshuis
– O.v.d. Klooster *f* 30,—
- Deel 6 De Lutherse Kerk te Hoorn
– W. Jeeninga *f* 30,—
- Deel 7 De Gekroonde Jaagschuit te Hoorn
– W. Jeeninga *f* 30,—
- Deel 8 Het Sint Jans Gasthuis te Hoorn
– C. Boschma-Aarnoudse *f* 49,50

De vereniging heeft ook de hand weten te leggen op een tiental exemplaren van het fameuze boek van W.A. Braasem en H.O.J. de Ruyter de Wildt: Toen Hoorn nog Oud-Hoorn was...

Dit fraaie met veel foto's verlichtigde boek is verkrijgbaar tegen de prijs van *f* 25,—

Annie Sleutel draait Hoornse tijd terug

Toen haar opa kruier bij De Doelen was

Opa Piet Sleutel in de twintiger jaren.

De ene nostalgie raakt vaak de andere. De bijzondere foto van de oude winkel van Feller aan het Grote Noord in Oud Hoorn van maart leidde daar ook toe. De echtgenote van Pé Feller, Annie Feller-Sleutel, blikt nu terug van de andere kant. Zo kwam er ook wat van de Sleutels stukje bij beetje tot leven.

De Sleutels waren in hun tijd bekende Horinezen, begin 1900 en verder. Foto's uit een schoendoos brachten herinneringen als een soort legpuzzel terug. Het was ook niet gemakkelijk voor Annie, als men haar geboortjaar kent (1911).

Ze is de dochter van kastelein Jan Sleutel en nog altijd goed bij de tijd. De Hoornse vertelt graag, niet in het minst over haar vele jaren in de zaak van huishoudelijke artikelen aan het Grote Noord, bekend als 'Hoornsch goedkoopste magazijn' in de jaren '20. Ze heeft er met haar man Pé heel hard gewerkt, zoals dat nou eenmaal moest in die tijd en later. Ze woonde met het gezin boven de zaak. In '84 overleed haar man.

Een appartement aan de J.H. Henninkstraat, daar waar ooit de gasfabriek stond, houdt haar nog een beetje in de binnenstad. Ze kijkt er vandaar ook uit op de Vollerswaal, de Modderbacken van toen, waar ze destijds met vader Jan, moeder Sintje en zuster Jopie

woonde. Oma en opa Sleutel hadden toen een huis aan de Achterstraat. Opa Piet werkte veel voor hotel De Doelen, vooral als kruier. Er werden vaak artikelen bij verkopeningen in het hotel aangeboden. Die werden door jodenmensen, weet ze nog, per trein uit Amsterdam naar Hoorn vervoerd.

'Opa haalde dan porselein, serviezen, aardewerk met zijn kar van het station. Dat werd op lange tafels uitgestald en dan kwamen winkeliers uit de binnenstad er hun inkopen doen. Ook Jacob Feller, die toen net aan het Grote Noord was begonnen. In het hotel werkten ook drie zusters van mijn vader'.

Ze laat een foto van de Achterstraat uit begin jaren '30 zien met een vierkante Ford voor het hotel. In de deuropening staat een zoon van hotelbeheerder die Van de Pol heette. Ze weet niet meer hoe die van voren heet. Nog ouder is de foto van opa Piet Sleutel zelf. Op de stoel ligt z'n kruierpet met op de band De Doelen. Hij kijkt parmantig in de lens, een sigaar in de hand.

Een van de zoons van Piet Sleutel was Jan, de vader van Annie. Die verhuisde van de Vollerswaal naar het Achterom. Vader Jan werkte daar lang bij bierbrouwerij Nooy totdat ie voor zichzelf begon in een pand aan 't West. Dat blijkt ook uit een bijzondere foto uit die tijd, rond 1920. Vader Sleutel leunt op kratten met ZHB-bieren, naast hem zitten zijn twee dochters,

Jan Sleutel, ingang café.

Achterstraat met Hotel De Doelen.

Annie (links) en Jopie. De twee mannen daar achter werkten bij Sleutel. Jan verkocht vandaar bier en frisdranken aan caféhouders in Hoorn en wijde omgeving. Zijn handel ging goed; hij kon zich tenslotte als kastelein in de binnenstad vestigen. Jan Sleutel was daar vele jaren de populaire man van café-biljart Sleutel hoek Kerkplein/Lange Kerkstraat, nu al weer jaren de Stadskroeg van Adrie Braakman. Een foto van toen

laat Jan Sleutel nog eens in de deuropening zien. Aan de overkant hoek Nieuwstraat stond Jan Sleutel ook nog een tijd achter de toonbank van slijterij 'In de Coop'ren Toonbank', vertelt ze.

Waarna de ras-Hoornse de sleutel van haar herinneringen met een blik naar buiten weemoedig omdraaide...

H.L.

Aan het West begint Jan Sleutel voor zichzelf. Links op de kar Annie Sleutel.

De vorige keer klaagde ik mijn nood over het kleine aantal inzendingen (foto's en reacties) die ik had ontvangen. Ik vroeg me af, of we nog lang met deze rubriek konden doorgaan. De heer Entius van het Achterom trok zich deze noodkreet aan en gaf me een prachtige foto uit het rijke Hoornse Roomse leven. Verder kwam er nog een brief binnen van ons aller bekende Giel van der Zel met wat informatie over eerder geplaatste foto's en een brief van mevrouw Allis-Fok uit Wieringerwerf. Dat was het. Misschien dat we langzamerhand tot een andere soort rubriek moeten overgaan.

Nederlandse Arbeiders Sport Bond

Giel van der Zel zorgde voor wat inlichtingen over de mensen die voorkomen op de foto's van de N.A.S.B. Op het eerste plaatje (*Oud Hoorn* (1998) blz. 81) vierde van links, staand, met de hoed in de hand Siem Middellink. Volgens Giel woonde hij aanvankelijk in de Warmoesstraat later in een timmerwinkel 'In de Yserman', op de Rode Steen. Naar mijn beste weten

was er 'In de Yserman', het huis tussen het West en de Proostensteeg, de laatste tweehonderd jaar een kroeg gevestigd, die de eerste veertig jaar van deze eeuw gedreven werd door ene Galesloot. Ik kan me natuurlijk vergissen. Ik ben maar een Hoornaar en geen Horinees, als u begrijpt, wat ik bedoel.

Het tweede groepsportret (*Oud Hoorn* (1998) blz. 82) toont in het midden met wit pak en een te grote pet Lou Belie, visventer uit de Vijzelstraat. Volgens *Hoorn, huizen, straten, mensen* woonde op het adres Vijzelstraat 14 in 1928 L. Belie vishandelaar. In 1964 woonde hij er nog, maar of hij toen nog in de vishandel zat, staat er niet bij. Geheel links staat wat achteraf, met pet Cor Peyenburg, een zoon van Toon Peyenburg, die een café had, Nieuwland OZ nr. 8¹. Op de voorste rij geheel links, ook weer met een grote pet Piet van Hinte. Op de achtergrond, halverwege de heuvel drie jongetjes v.l.n.r. Ton Beumer van de Drieboomlaan, Giel zelf en Ruurd Duursma van de Veenlaan.

De leden van Sint Vincentius in 1913.

Het verenigingsgebouw van Sint Vincentius, Nieuwe Noord 22. Op de witte balk boven het zonnenscherm nauwelijks te lezen Sint Vincentius à Paulo.

Het is bijzonder spijtig, dat we de foto's die mevrouw Allis-Fok ons toestuurde, niet kunnen plaatsen. Wij ontvingen er drie met de boerderij in de Grote Waal, waarin destijds de familie Fok woonde. Helaas kunnen we deze aardige plaatjes niet gebruiken, omdat er geen personen op staan die herkend moeten worden. En dat is een voorwaarde voor opname in deze rubriek. De foto met het kleuterklasje uit 1931 of '32 is te onduidelijk voor plaatsing. Jammer.

Sint Vincentius

Dan de foto van de leden van de Sint Vincentiusvereniging (afb. 1). Wie nog iets weet van St Vincentius, denkt aan armenzorg in katholieke kring. Het onderwerp leek me belangrijk genoeg om de informatie bij deze foto te voorzien van een stevige inleiding (HWS)².

Tot het midden van deze eeuw was armoedebestrijding een taak van de kerk. In onze dagen is de zorg voor de arme en behoeftige mens overgenomen door de overheid. Ieder van de in Hoorn aanwezige kerkelijke groeperingen had vroeger een organisatie voor de armenzorg, de gereformeerde (nu Ned. herv.), katholieke, lutherse, remonstrantse, doopsgezinde en joodse. Dan was er nog het Kerk en Armenfonds van de Noorderkerk, dat hielp zonder op de godsdienstige gezindheid te letten.

Bij de katholieken was de armenzorg in handen van leken, priesters hadden op dit punt niets in te brengen. Deze situatie was ontstaan in de 17e eeuw, toen de katholieke kerk, juridisch gezien, niet bestond en het aan priesters verboden was in het openbaar godsdienstoefeningen te houden. Het was niet verstandig gebouwen, voorwerpen en armenkassen³ tot eigendom van een verboden organisatie te maken en daarom werden ze naar buiten toe als privé-eigendom van katholieke personen behandeld. Vanaf 1795 werden de katholieken voor de wet weer de gelijke van iedere andere Nederlander en in 1796 volgde de gelijkberechtiging van alle Nederlandse kerkgenootschappen. In feite was er nu geen reden meer om de priesters nog langer het beheer over de armenfondsen te ontzeggen. Maar de R.K. armbesturen, waarvan de leden meestal uit de bovenlaag van de katholieke middenstand kwamen, waren niet van plan zonder meer hun zelfstandige postie tegenover de pastoors op te geven. De oude toestand bleef in de eerste helft van de negentiende eeuw zoals hij was. In 1853 werd de bisschoppelijke hiërarchie hersteld. Dat had tot gevolg dat de positie van de pastoors in de parochies versterkt werd, ook in Hoorn. Maar het katholieke armbestuur vreesde voor zijn zelfstandigheid en maakte de eigenlijke armenzorg los van het R.K. Wees- en Armenhuis, dat ook $\frac{1}{3}$ van zijn bezittingen verloor. Er werd een Vereniging voor R.C. Armenzorg opgericht, waarvan alle katholieke mannen lid waren die jaarlijks de kapitale som van vijf gulden als contributie konden betalen. Dat was voor die tijd een behoorlijke som, maar men kreeg op deze manier wat geld bij elkaar en sloot de gewone werkmans uit de organisatie van de armenzorg, want die moest als voorheen een zaak van heren blijven. De leiding van het Armbestuur berustte bij vijf personen waarvan er vier – voor die tijd zeer democratisch – gekozen werden door de leden en de vijfde door de regenten van het Wees- en Armenhuis.

Het R.K. Armbestuur vocht voor zijn zelfstandigheid, ook toen de nieuwbenoemde bisschop van Haarlem zijn *Reglement op de parochiale Armbesturen* naar Hoorn zond, waarin beschreven werd, hoe de lokale armbesturen moesten werken onder leiding van de plaatselijke pastoor. Men legde de brief naast zich neer en ging op de oude manier verder. De pastoor had zelfs geen toegang tot de vergaderingen van het armbestuur. Maar het lijkt erop, dat pastoor Van Oorte (pastoor 1862-1868) in 1863 erin slaagde door het vormen van een conferentie (afdeling) van de Sint Vincentiusvereniging in Hoorn de onafhankelijke positie van het armbestuur te doorbreken.

Het lichtend voorbeeld van de Vincentianen was de later heilig verklaarde Vincentius à Paulo (1581-1660). Dat was een Franse monnik die zich had bezig gehouden met hulp aan sociaal misdeelden als galeislaven, gedeporteerden, invalide soldaten en bejaarden. De vereniging werd in 1833 opgericht door de Franse geleerde Frédéric Ozanam. In 1846 zag in Den Haag de

De leden van Sint Vincentius in 1963.

eerste Vincentiusvereniging in ons land het licht. Het verschil tussen het oude armbestuur en de Vincentius vereniging was, dat het armbestuur door bedeling de nood van de armen trachtte te verminderen terwijl de Vincentianen vooral bezorgd waren voor het zieleheil van hun leden. In het reglement van de Vincentiusvereniging stond duidelijk, dat *het doel (...) is niet op de eerste plaats de stoffelijke ellende der armen te lenigen, hoe prijzenswaardig dit werk ook zij, maar te ijveren voor het heil der zielen en vooral voor de zielen der leden*⁴.

Van Oorte en de Franciscaner pater Van Ewijk sloten met de Vincentianen een overeenkomst, waarbij men overeenkwam, dat de laatsten aan het eind van de Muntstraat drie huizen van het Protestantsch Weeshuis zouden kopen, waarvan ze er één mochten gebruiken voor een eigen vergaderlokaal, maar de andere moesten inrichten tot een spijkokerij⁵ en een school⁶.

De uitgangspunten bij bedeling door St. Vincentius en het Armbestuur waren geheel verschillend. Bij het Armbestuur werd rechttoe rechtaan hulp verleend, wanneer dat nodig was. Bij Sint Vincentius was de hulpverlening een middel zondaars weer op het rechte pad te brengen.

Het armbestuur moest het tenslotte wel afleggen tegen pastoor en bisschop. In 1868 werd de parochie aan het Achterom van de paters Franciscanen samengevoegd met die van de wereldheren aan de Achterstraat⁷. De pastoor van de Achterstraat kreeg het voor het zeggen. Hij was voortaan slechts gehoorzaamheid verschuldigd aan zijn bisschop. En deze bisschop stond wat organisatie van de armenzorg betreft, volkomen aan de kant van zijn pastoor. In plaats van het R.K. Arm-

bestuur kwam er een nieuw parochiaal armbestuur dat onder toezicht stond van de pastoor. Dat was een constructie die bijna honderd jaar zou blijven bestaan.

Nog in de jaren vijftig en zestig kwam de Vincentiusvereniging wekelijks bij elkaar in het verenigingsgebouw Nieuwe Noord 22. Doordat de armenzorg daarna in toenemende mate een staatszaak werd, verloor de Vincentiusvereniging haar reden van bestaan. Het beoefenen van de naastenliefde vroeg iets anders dan het uitdelen van voedsel en kleding en het oprichten van scholen.

Katholieke middenstanders

De heer Entius schreef me, dat de foto gemaakt zou zijn bij het honderdjarig bestaan van de vereniging. Dat zou dan 1963 geweest moeten zijn. Wat de inrichting en de kleding betreft zou dat best kunnen. Kale buispoottafeltjes met een pluche kleedje, de heren met uitzondering van de pastoor en de vertegenwoordiger van het bisdom Haarlem in stemmig zwart. Tegen de achterwand voor de gelegenheid gehuurde palmen, een mooi 19e eeuws vaandel met St. Vincentius en een moderner exemplaar met vrolijk borduurwerk waarop een vrouwelijke heilige te zien is. De foto is gemaakt in de Parkschouwburg dus niet in het verenigingsgebouw aan het Nieuwe Noord. Op nr. 22 veraadtdaar nog steeds een gevelsteen met ST VINCEN-TIUS À PAULO de bestemming van het gebouw.

Op de foto zien we de bloem van de Hoornse katholieke middenstand en de middenstand was in meerderheid katholiek. Het is interessant na te gaan, wat zo'n oude foto naar boven haalt. Op de voorste rij zitten van links naar rechts:

1. Simon Keet. Niet te verwarren met de slager Jan Keet van de Gedempte Turfhaven 44 (nu: Grandmothers Pizza's & Broodjes), want dat was zijn broer. Hier zien we de firmant van de toen bekende levensmiddelengroothandel Brink en Keet. De firma was gevestigd aan het Kleine Noord op de hoek van de Wester Sint Janssteeg en aan de overkant in de nu afgesloten Ooster Sint Janssteeg, Kleine Noord 52, 53 en 54 (nu: gedeeltelijk Hotelcafé Petit Nord en Van Vliet BV Tweewielers). Het Kleine Noord was erg in trek bij de groothandel. Behalve Brink en Keet waren er ook nog de droge Schermer, Kleine Noord 35-37 (nu: de tandprotheticus Kamstra en de bloemenboethiek Klimop)

en de zaak van Clay en Clay, Kleine Noord 2 (nu bij Hotel de Keizerskroon getrokken). Naast de droge was, beter is er ook nog een natte Schermer, Kleine Noord 47 t/m 51. Die zit in de drank evenals voorheen Otter en Clay, Kleine Noord 11 t/m 15 (nu: Contex, stoffen en de Natuurwinkel bv). Op nr 11/13 moest een van de oudste woonhuizen van Hoorn met een schitterende balkenzoldering plaats maken voor een toonbeeld van 20e eeuwse wansmaak. (HWS).

Op 19 had je dan nog C. Brieffies, maar die deed meer in boter in het groot (nu de Japonnen Specialist).

2. Leo van Berkum. Winkelier in religieuze artikelen en serviesgoed. Nieuwsteeg 23.
3. Vincent Entius. Hij had een wasserij, strijkerij en glanzerij onder de naam Wasserij Gezusters Schouten en V. Entius, Achterom 81 (nu 79)⁸.
4. Deken⁹ P.L.C. v.d. Meer. Van 1943 tot 1965 pastoor van de HH Cyriacus en Franciscus aan het Grote Noord. De toog die de pastoor op de foto draagt, zou paars geweest moeten zijn, omdat de pastoor erekannunik van het bisdom Haarlem was. (Lijkt me sterk. Normaal draagt alleen een bisschop paars. HWS)
5. Kees Bouchier. De man van stoffenzaak en corsetterie Bouchier, Grote Noord 79. De firma verwisselde inmiddels de corsetten voor de sport. Bouchier had indertijd achter zijn winkel een eigen mode-atelier.
6. Een verder onbekende kapelaan, misschien Van Veen. Hij was geestelijk adviseur van de vereniging.
We wachten op de reactie van onze lezers.
7. P.J.A. (Pieter) van Kleef de zakelijk leider van de N.V. Hoornsche Stoombootrederij¹⁰.
8. Jan van Berkum, zoon van Leo van Berkum, zie nr 2. Staand op de tweede rij:
9. De vertegenwoordiger van het bisdom Haarlem. Naam onbekend, maar het was dan ook niet iemand uit Hoorn.
10. J. van Oostrom. Hij zat in de tabakswinkel van J. Nauta, Veemarkt 30 (nog steeds een tabaksspecialzaak, nu van Grooteman). Nauta had ook nog tabakswinkels op de hoek van de Spoorstraat-Noorderstraat, Spoorstraat 22, en op het adres Pakhuisstraat 10
11. C. (Kees) Schneiders. Hij is de zoon van de zoetwarengrossier J.C. Schneiders, Veemarkt 15 (nu Copy Net Kopieercentra). Via zijn moeder, ene mevrouw Knödgen, was hij familie van Tromm, die een galanteriezaak had, Gouw 9-15 (nu: Licht 80 en de Schoenenreus). Hij is later in de zakelijke leiding van dat warenhuis beland.
12. Piet Nooy? Als hij het is, woonde hij op de Koepoortsweg en werkte hij als vertegenwoordiger bij de eerder genoemde zoetwarengrossier J.C. Schneiders op de Veemarkt.

13. Jac. van Diepen. Hij was door huwelijk in de lederwareenzaak van Hecker terechtgekomen, Nieuwsteeg 24 op de hoek van de Kruisstraat.
14. Jan Kieft. De man van de modezaak op de hoek van de Nieuwsteeg en de Gouw.
15. Jo Smit. Hij had een schildersbedrijf en woonde in de Geldersesteeg.
16. Karel Snijdewind (onzeker). Als hij het wel is, dan zien we hier een boekhouder bij de lederwaren groothandel van N. Kaldenbach, Breed 8 (nu: Onderdelencentrum). Er waren meer ondernemingen in Hoorn die leer leverden aan de schoenmakers in de omgeving, zoals die van de gebroeders Zwarekant, Italiaanse Zeedijk 39. (Deze wordt overigens in de geraadpleegde bronnen slechts schoenmaker genoemd. HWS)
17. F.B.(Ben) van Meel. Hij werkte bij de drukkerij Noord-Holland aan de Draafsingel
18. Ben Ebbelaar. Filiaalhouder van de vleesfabriek van Rein Groot, Gedempte Turfhaven 10 (nu: Modehuis Désirée).

Het is interessant te zien, dat de leden van de Sint Vincentius na honderd jaar sociaal gezien nog uit dezelfde kringen kwamen. Mocht U nog aanvullende informatie of foto's van de Sint Vincentius in Uw bezit hebben, dan houd ik mij daarvoor aanbevolen.

Noten

1. Zie de foto in de rubriek "Stadsbeeld" *Oud Hoorn* (1998) 31.
2. Ik heb voor deze inleiding voornamelijk gebruik gemaakt van de uitstekende studie van Leenders over de katholieke en protestantse armenzorg in Hoorn in de 19e eeuw: J.J.M. Leenders "De armenzorg te Hoorn 1840-1870: een vergelijking" *West-Frieslands Oud en Nieuw* (55e bundel. Hoorn 1988) 56-83. Leenders gaat ook in zijn dissertatie beknopt in op de Vincentius-vereniging: Jos Leenders, *Benauwde verdraagzaamheid, hachelijk fatsoen* (Den Haag 1992.) 192.
3. Armenkas: hoeveelheid geld bestemd voor de armenzorg.
4. "Reglement der Vereeniging van den H. Vincentius van Paulo" (1924) geciteerd door Leenders *Armenzorg Hoorn*, 75.
5. Een spijskokerij is een instelling waar warm voedsel wordt bereid en aan armen uitgedeeld.
6. Jan Onstenk, *Zes eeuwen in 't Ghesthuus* (Hoorn 1983) 38. Voor de foto gemaakt bij het 50-jarig bestaan van de Vincentiusvereniging 56.
7. Wereldheren en paters zijn beide tot priester gewijd. Een pater, een geestelijke die tot een bepaalde orde behoort, hier dus van de Franciscanen, heeft bovendien een kloostergeleefte afgelegd.
8. Zie ook het artikel van J.W.I. Entius, "Hoornse wasserijen" *Oud Hoorn* (1997) 165.
9. De pastoor van Hoorn is ook deken over een deel van West-Friesland, d.w.z. dat hij het toezicht heeft op een aantal pastoors van omliggende parochies.
10. Voor verdere informatie over Van Kleef zie Lourens Olijve, "Toen de haven nog de haven was" *Oud Hoorn* (1998) 47-51.

W.L. van der Waal en
A.G.F. van Weel

Mede met informatie vanuit de Gemeentelijke Monumentencommissie en andere instellingen waarin Oud Hoorn-bestuursleden zitting hebben:

1 september 1998

ABC

Het geprojecteerde aflopende woonblok in de vorm van een skischans is in de ogen van verscheidene binnenstadsbewoners geen goede zaak. Oud Hoorn heeft de gemeente reeds lang geleden om een moment van bezinning gevraagd.

Achterom 12

Plannen om op de plaats van de blinde muur in de tuin van de Rozekruizers een stiltecentrum of twee woningen te bouwen. Dit jaar nog geen gelden beschikbaar uit het provinciale stadsvernieuwingsfonds.

Achterom 29

Bedrijfspan, oorspronkelijk uit 1770, in verval.

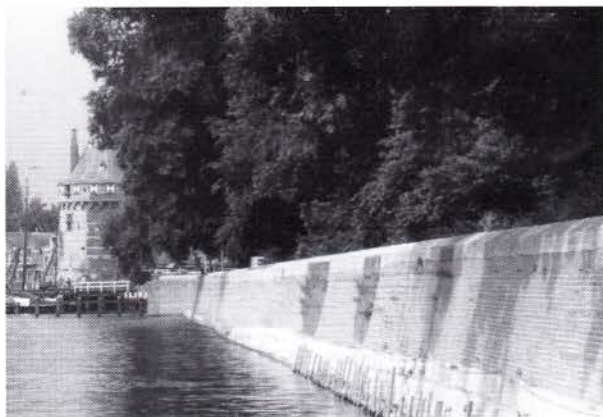
Achterom 95 (rijksmonument)

Hoekpand onder hoog met pannen belegd schilddak, windvaan met paarden op de nok (stalhouderij). Pand verkeert in ernstige staat van verwaarlozing.

Achterstraat 2 (rijksmonument)

Restauratie Doelengebouw vordert gestaag en zal in september worden afgerond.

Muur Baatland

Appelhaven 6

Hernieuwd plan van Stichting Stadsherstel voor bouw van zeven appartementen met z.g. Franse balkons en vijf parkeerplaatsen komt steeds dichterbij de verwezenlijking.

Appelhaven 26r

Oud Hoorn heeft officieel geprotesteerd tegen de gedoogverklaring voor het drijvende terras.

Wanneer zal de mist over de legitimiteit van het drijvend gedrocht eens optrekken?

Zie ook de rubriek: Van de bestuurstafel.

Baanstraat/Mosterdsteeg

Plan voor bouw woning bovenop garage.

Baatland

Omstreden locatie van Hoorns nieuwe muziektent; onderzoek naar de mogelijkheid van een verplaatsbare muziektent duurt voort. Proces lijkt weer terug bij zijn beginfase.

Plan voor herstel van de 180 meter lange kademuur langs de Vluchthaven: herstel voegwerk en aanbrennen van een betonlaag van bodem tot ongeveer 20 cm boven de waterlijn (zie foto).

Oud Hoorn heeft het Waterschap gevraagd om het betonnen aanzien zoveel mogelijk te beperken.

Werkzaamheden om ecologische redenen stilgelegd.

Binnenluiendijk (rijksmonumenten)

De panden onder nr. 4 (rechts op de foto) en nr. 3 zijn door de heer J. de Visser, oud-voorzitter van onze vereniging, geschonken aan de Vereniging Hendrick de Keyser. Daarmee is het totale pandenbezit van deze vereniging in Hoorn gekomen op 14.

Grote binnenstedelijke beroering over massale boomkap eer de bouwvergunningen waren verleend (zie foto). Verzoek om ministerieel kapverbod afgewezen. Ook het argument dat het kapgebied onderdeel uitmaakt van de notie 'Beschermd Stadsgezicht' was niet steekhoudend in de ogen van de bestuursrechter.

Binnenluiendijk: Openlijk en getollereerd protest.

Blokker, Hervormde Kerk (rijksmonument)

Ingrijpende onderhoudsbeurt afgerond: kap is geïsoleerd, enkele houtdelen zijn vervangen en getracht wordt om het vernietigende werk van de bonte knaagkever een halt toe te roepen. Resteert restauratie van de kerktoren die eigendom is van de gemeente.

Draafsingel

Brug naar Oosterpoort verkeert in ernstige staat van verwaarlozing.

Draafsingel 57-59

Drukkerij Noordholland vertrekt eind 1999 naar Alkmaar.

De gemeente stelt belang in de vrijkomende grond voor woningbouw.

Oud Hoorn hoopt dat de 'Boerderij' behouden blijft; trouwens bij de planvorming mag best rekening worden gehouden met het feit dat Hoorns (bijna) oudste touwslagerij zich tussen de huidige sportschool en de drukkerij bevond.

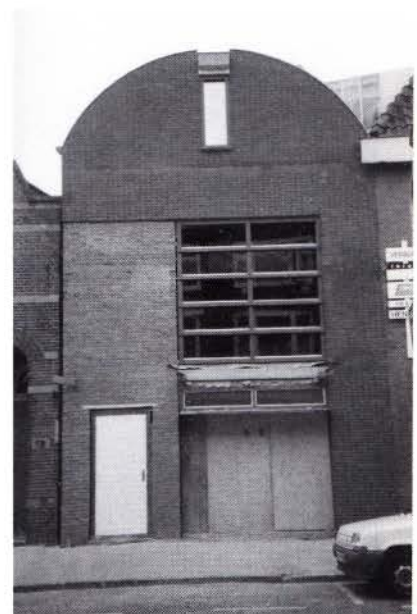
Drieboomlaan

Kapelletje van A.C. Bleys op r.k. begraafplaats in slechte staat van onderhoud. Oud Hoorn heeft parochiebestuur verzocht stappen te zetten die leiden

tot spoedige restauratie. Oud Hoorn bereidt onderzoek voor teneinde de druk op het parochiebestuur op voeren.

Gouw 13

Ten behoeve van de uitbreiding van grootwinkelbedrijf is samenvoeging met voormalige lingezaak toegestaan. Duidelijke afwijking van richtlijnen bestemmingsplan. Nieuwbouw is ver gevorderd (zie foto).

Gouw 13.

Grote Noord

Compromis bij herinrichting: leilinden plus – waar mogelijk – hardstenen stoepen
VOC-merkteken in het plaveisel als meetingpoint (zie foto).
Nog steeds te veel ongebreidelde reclame-uitspanningen!

Grote Oost 5 (rijksmonument)

Plannen om er samen met Rode Steen 9 een stadslogement in te vestigen. De voormalige Ridderikhoff-panden worden binnenkort door de gemeente geschikt gemaakt als expositieruimte voor bouwplannen: die van projectontwikkelaars alsmede die van de gemeente. Provincie wil financieel niet meewerken.

Italiaanse Zeedijk 51

Pand verkeert in volstrekte staat van verval. Een schande in het stadsbeeld.

Grote Noord: Meeting point.

Jeudje/Pakhuisstraat

Op de plaats van de voormalige brandweerkazerne, later moskee, komt een huisartsenpraktijk. Het huidige gebouw wordt gesloopt en in plaats daarvan komt een gebouw van twee verdiepingen onder een kap. De slangentoren blijft gehandhaafd en wordt een liftschacht voor de vergaderruimte bovenin de toren.

Jeudje

Bestemmingsplan wordt voorbereid. De moskee zal door de Stichting Stadsherstel worden gerenoveerd en krijgt een zakelijke functie, zie hierboven. De moskeefunctie wordt ondergebracht in het voormalige zwembad Vredenhof.

Politiek geen draagvlak voor verdubbeling van de parkeervoorzieningen.

Stichting Stad Hoorn heeft Jeudje 12 verkocht aan de projectontwikkelaar. Hierdoor zijn er 217 in plaats van 213 ondergrondse parkeerplaatsen realiseerbaar. Op de hoek Pakhuisstraat/Vollerswaal is een woontoren van zeven (!) verdiepingen gepland; de woonblokken aan weerszijden gaan vier bouwlagen met een kap tellen. Stadsarcheoloog hoopt op sporen van een jodenwijk aan het Jeudje.

Julianapark/Schellinkhousterdijk

Nieuw bestemmingsplan wordt voorbereid in combinatie met het Karperkuilgebied.

Schietberg als historisch ruimtelijk element (zie foto). Grondige opknapbeurt is ondertussen gestart. Nieuw geplande Hollandiakantine en brandweerkazerne worden opvallende elementen in het groen van hopelijk niet meer dan twee bouwlagen.

Julianapark: Schietberg

Karperkuil

Vijf architecten hebben hun deelplannen gepresenteerd. In aanzet zijn de plannen overwegend positief ontvangen, al is er nog geen sprake van een totaalplan. Oud Hoorn ervaart weinig samenhang tussen de plannen, zeker niet nu van het laatste plan – dat van architect Vandenhove - de maquette is gepresenteerd. Zoekplaatje: vindt de Oosterpoort.

Oud Hoorn blijft streven naar handhaving van de Scheepswerf van Droste aan de Karperkuil Stichting Historische Scheepswerf Hoorn i.o. - waarin Oud Hoorn is vertegenwoordigd - beijvert zich voor behoud werf met een educatief centrum.

Oud Hoorn heeft, in het kader van de BRO 10 – procedure, genuanceerd gereageerd op de huidige plannen. Begin nieuwbouw start na de bouwvakantie.

Art. 19-procedure blijft zeer omstreven.

Keern-Provincialeweg

Gemeente Hoorn heeft het markante pand op deze strategische plek aangekocht. Voorheen was hier het Rijkslandbouwproefstation gehuisvest.

Tijdelijk onderkomen voor Hoorns eerste spiritueel centrum.

Kerkplein

Restauratie toren Grote Kerk start na Lappendag. De veiligheid op straat kan geen verder uitstel velen.

Plan om twee nieuwe grote klokken aan te brengen waardoor er een volwaardig carillon ontstaat. Eerst zal de ingrijpende opknapbeurt afgerond dienen te zijn. De gemeente Hoorn heeft de betaling van één klok beloofd. Oud Hoorn heeft de Stichting Het Carillon financiële medewerking toegezegd bij de aanschaf van de tweede klok.

Kleine Noord

Noorderkerk: leien dak en kap zijn aan vervanging toe.

Kleine Noord 38

Voor het gebied achter de meubelwinkel aan de Claes Molenaarsgang bestaat een bouwplan voor tien appartementen boven winkels. Het provinciale stadsvernieuwingsfonds draagt niet bij.

Kleine Noord 47 (rijksmonument)

Oud Hoorn heeft de gemeente verzocht om een aantal van de zeven z.g. Schermerpanden (zie foto) op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen.

Schermerpanden

**Kleine Noord 67 - 69 (beeldbepalend)
Scharloo 20-22**

Huidige gebruiker is vertrokken. Plan voor bouwen van twee nieuwe winkels en twaalf appartementen ingediend: 'Meester Cornelis'. Huidige opstallen dateren uit het begin van deze eeuw. De sloop van de z.g. Renopanden is tijdelijk stilgelegd in verband met het instortingsgevaar van het belendende rijksmonument (zie foto). Oud Hoorn spreekt de vrees uit voor hoogbouw à la het Onvolmaakte Schip: 15 m. Uit het provinciale stadsvernieuwingsfonds is een bijdrage van drie ton ontvangen.

Het vigerende bestemmingsplan verzet zich niet tegen de geprojecteerde hoogte.

Kleine Oost

De gemeente ontving in 1997 f 420.000,- uit het provinciale stads- en dorpsvernieuwingsfonds ten behoeve van het herstel van de sluis en de brug (zie foto). Sluis blijkt van eminent belang voor een goede waterbeheersing in de stad. Dit jaar is eenzelfde bedrag ontvangen. De gemeente en het waterschap verwachten dit jaar met de werkzaamheden te kunnen beginnen. Het is spannend te wachten op de herontdekking van de fundamenteën van de oude Oosterpoort.

Kleine Oost 41 (rijksmonument)

Oosterpoort uit 1578. Windwijzer zit vast; kan niet wijzen.

Voor het natuursteen heeft hoognodig een schilderbeurt.

Voor de restauratie van de Oosterpoortbrug kwam uit

het stads- en dorpsvernieuwingsfonds het bedrag van f 281.000,- beschikbaar.

J. Messchaertstraat

Achter de voormalige Margrietschool – nu Horizoncollege – wordt een extra parkeerlocatie ontwikkeld ten behoeve van de ontwikkelingen op het Jeudje. Deel barakken achter de school is reeds gesloopt. Oud Hoorn vreest de sloop van een deel van het schoolgebouw.

Molsteeg

Plan tot bouw van twee woningen.

Mosterdsteeg

Verbouw tweede gedeelte van de kazerne tot zes woningen is gereed. De kantoorruimte op de begane grond kan voor bewoning geschikt worden gemaakt.

Nieuwland

Kademuur vertoont scheuren.

Nieuwland O.Z. 8

Bouw nieuwe amusementshal met twee bovenwoningen is bijna afgerond.

Controleert de gemeente de bouwhoogte dit maal wel nauwkeurig?

Nieuwstraat/Wisselstraat

Poortje uit 1603; restauratie van de muren en het houten gewelf noodzakelijk.

Onder de Boompjes 20 (rijksmonument)

De verhoogde gootlijst met schitterend rococo-snijwerk verkeert in een ernstige staat van verval.

Onder de Boompjes 22 (rijksmonument)

Nieuw onderkomen van de Vereniging Oud Hoorn: het Oost-Indisch Pakhuis. Uitvoering van het herinrichtingsplan verloopt naar wens.

Oude Doelenkade 27

Vervallen doch markant woonhuis in chaletstijl staat te koop op deze strategische locatie.

Peperstraat 37-39-41/Turfhaven 20

Bouw van vier woningen. Herziening voorbereid van het Globaal bestemmingsplan Binnenstad. De provincie draagt een ton bij.

Scharloo 14 – 16

Plan voor wijzigen gevel. Garagedeur vervangen door winkelpui.

Slapershaven

Bossuhuizen zijn de enige huizen in Hoorn met een overtuin: het herinrichtingsplan voorziet in behoud daarvan.

Stationsplein

Gedeputeerde Staten staan een hogere waarde wat betreft de geluidsbelasting toe voor de 33 woningen waarvan de bouw inmiddels is gestart. Onder de woningen komen winkels of kantoren en onder het geheel een parkeergarage voor de bewoners. De raad heeft het voorbereidingsbesluit voor het gebied verlengd, zodat de bestemming (nu: spoorweg) kan worden gewijzigd. Werk aan het transferium – noordzijde – is in volle gang: er komen 670 parkeerplaatsen (zie foto).

Truydemanhof

Slechte staat van onderhoud en tamelijk kleine woon-eenheden. Het verzoek aan de provincie om een bijdrage van een miljoen is afgewezen. De monumentencommissie heeft gepleit om het hof in zijn geheel op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Oud Hoorn pleit voor een voortvarende aanpak.

De Woningstichting zoekt samen met de bewoners en de gemeente naar een goede invulling van het restauratieplan. Planvorming verloopt traag maar het opknappen van het seniorencomplex loopt geen gevaar volgens de verantwoordelijk wethouder.

Vischmarkt

Tijdelijke gedoogsituatie van terras, geëxploiteerd door nabij gelegen Panza-pannenkoekenhuis. Zie ook de rubriek: Van de bestuurstafel.

Visserseiland

Volgens de rechter is er sprake van een 'ingrijpende planologische uitstraling op de omgeving'.

GS heeft ondertussen het omstreden bestemmingsplan goedgekeurd. Oud Hoorn heeft besloten de bodemprocedure bij de Raad van State door te voeren. De bestuursrechter heeft besloten tot inschakeling van een onafhankelijk onderzoeker.

Zie verder de rubriek: Van de bestuurstafel.

Vollerswaal/Kleine Oost

Sluis uit 1750 en ophaalbrug uit 1925 verkeren in zeer slechte staat.

B & W willen 2 miljoen op de restauratie bezuinigen door de fundering niet te vernieuwen en de sluisvloer niet te repareren. Men hoopt met geld van het Waterschap West-Friesland deze onderdelen aan te pakken.

Sluizen zullen na de beperkte restauratie weer open en dicht kunnen. Uit het Stadsvernieuwingsfonds ontving de gemeente ondertussen f 840.000,- voor dit project. Werkzaamheden starten waarschijnlijk nog dit jaar.

Westerblokker – kerkgeb. H. Aartsengel Michaël

Oorspronkelijk kerkgebouw met gothische en neoclassicistische elementen reeds lange tijd in gebruik als tapijthal. Gebouw dateert uit 1853 en is ontworpen door de Leidse architect Th. Molkenboer (1796-1863). Plan om pand op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen.

Westerdijk

De gemeenteraad is voorstander van de ontwikkeling van een nieuwe schouwburg op het terrein van het voormalige Witte Badhuis. Bevolking heeft keuze kunnen maken uit twee ontwerpen: één dicht tegen de historische stad aan, de ander iets verder van de stad gesitueerd. Meerderheid van de bevolking koos voor ontwerp van Alberts & Van Huut. VBIJ is tegen bebouwing op deze plaats: het tast de karakteristieke contouren van Hoorn aan en de toneeltoren zou de wijsheid van het stadsgezicht vanaf het IJsselmeer bederven. Oud Hoorn heeft in een bijzondere bestuursvergadering besloten de ontwikkelingen kritisch te volgen.

Westerdijk 42

Pand waarin voorheen een hoefsmederij en later een timmerwerkplaats was gevestigd, is onlangs gesloopt. Nieuw pand met een eigentijds ontwerp zal het gat gaan opvullen.

Wilhelminaplantsoen

Park vergroot met sportveld aan het Zwarte Pad. Voor herinrichting is f 1,2 mln uitgetrokken, terwijl twee voetbalvelden voor 7 ton worden opgeruimd. Geld moet komen uit de verkoop van grond ten behoeve van woningbouw. Algehele reconstructie is in een gevorderd stadium: de letterlijke kroon op het werk staat aan de rand van de nieuwe vijver. Herziening voorbereid van bestemmingsplan 'Hoorn Zuid-Oost 1968'.

Willemsweg

Bouw nieuwe Waterschapshuis gestart.

Wisselstraat 6-8-10 (rijksmonument)

Kozijnen vragen dringend om grondige aanpak herstel.

Zon 11 (rijksmonument)

17e-eeuws woonhuis (thans opslagruimte), in ernstige staat van verval.

Zwaag - Nederlands Hervormde Kerk

Restauratie in volle gang. Gemeente zal toren en klok restaureren.

Koordak zal geheel moeten worden vernieuwd.

Deze rubriek staat open voor alle lezers van het kwartaalblad die op- of aanmerkingen hebben op eerder geplaatste artikelen of in het algemeen vragen willen stellen of hun kritiek willen leveren. De bijdragen worden geplaatst buiten verantwoordelijkheid van de redactie of van het bestuur. Er kan alleen schriftelijk gereageerd worden.

Geachte redactie,

Naar aanleiding van ons vernieuwde kwartaalblad wilde ik jullie meteen schrijven, maar kwam er niet toe. Nu bij ontvangst van nr. 2 onmiddellijk in de pen geklommen.

Ik ben heel gelukkig met de opmaak van het buitenblad. Gelukkig hebben jullie het ontwerp van Studio Brouwer nu wel gevolgd.

Ik vond die van nr. 1 niet mooi. De tekst onderaan doet goedkoop aan.

Hoewel ik meestal behoudend ben, vind ik dat jullie er goed aan hebben gedaan het oude vertrouwde ontwerp te vernieuwen. Zeker nu we over zo'n mooi nieuw logo beschikken.

En nogmaals: voortaan ontwerp van nr. 2!

Aleid van Papenrecht

Geachte redactie,

Nu ik het kwartaalblad weer voor me heb liggen, bekijk ik eerst vluchtig de plaatjes en dan komt er een herinnering van vroeger te boven. Ik wil het graag even opschrijven.

Het was in 1946. Mijn moeder (mevr. Hes) wel bekend door de ouderen van Hoorn. Op een middag waren we bij mijn zus op visite (hoek Muntstraat - Gravenstraat) en wilden weer naar huis gaan, toen moeder zei, ik moet nog even een boodschap doen bij Okx (kruidenier op de hoek van de Peperstraat/Gravenstraat). Och, zei ik tegen moeder laten we toch naar Henk Feller gaan, dat was onze kruidenier en woonde op de Italiaanse Zeedijk.

Nou ik kreeg mijn moeder zo ver om daar heen te gaan. Alleen wist ze niet dat ik gek was op Henk Jaarsveld en hoopte dat ik hem zou zien. Nu we stapten erop af en aangekomen bij de brug van de Veermanskade waait moeders hoedje in het water en dobberde tussen de bootjes tot hij zonk. En moeder kwaad natuurlijk, het regende ook nog en met een nat koppie vervolgen we onze weg. Aangekomen op de Zeedijk kon ik kijken wat ik wou, maar geen glimpie van Henk. Toen we bij de kruidenier aankwamen was de winkel gesloten en zat er niets anders op om de weg weer terug te gaan en de boodschap toch maar bij Okx

te halen. Dat was een herinnering van mij die door de foto uit Oud Hoorn weer te binnen schoot.

Ik was toen 17 jaar.

Mevr. T. de Heer-Hes, Kreuzenstraat 3

Geachte redactie,

Als oud passagier van de 'Baron van Dedem' heb ik met plezier het artikel over de Hoornsche Boot in het laatste nummer van Oud Hoorn gelezen.

Een aardige toevoeging is wellicht dat het de gewoonte was om bij het passeren van de vuurtoren van Marken met de stoomfluit te blazen. De vrouw van de vuurtorenwachter kwam dan naar buiten en zwaaide naar de boot.

Overigens meen ik me stellig te herinneren dat de Baron van Dedem goed was voor 76 ton en niet de 81 ton die in het artikel wordt vermeld. Dit stond op de zijkant van de opbouw onder Kapt. Meijer.

Wat betreft de aankomst van St. Nicolaas per Baron van Dedem zal het u wel bekend zijn dat dit de openbare Sinterklaas betrof.

De R.K. St. Nicolaas kwam altijd een dag later per trein.

D.H. Kleijpoel, Nachtegalenlaan 12, Oostvoorne

Geachte redactie,

Van mevrouw Langhout-Boot kreeg ik enige kwartaalnummers van Oud Hoorn ter inzage. Op de achterkant van nummer 1 van 15 maart 1998 is een afdruk te zien van een prentbriefkaart. Mevrouw Uiterwijk schrijft daarbij dat de molen die daarop te zien is de molen van Nieuwpoort is. Deze zou in 1919 gesloopt zijn.

Nu heb ik een foto van het aanzicht van Hoorn in mijn bezit. Daarop zijn drie molens te zien: een molen van Zijp op het Visserseiland; een molen van Nieuwpoort aan het Pelmolendpad en een molen aan de Lambert Melisweg.

Ik heb deze foto heel lang geleden gekocht bij de dames Beerding op de Turfhaven. Of de dames deze foto zelf gemaakt hebben weet ik niet. Maar nu heb ik het idee dat de molen op de kaart niet de molen van Nieuwpoort is, maar die langs de Lambert Melisweg. In mijn herinnering noemden mijn ouders dat de 'Molen van Balk'. De foto moet dus van voor 1919 zijn geweest, maar is nog in zeer goede staat.

Als uw vereniging prijs stelt op deze foto, wil ik hem wel afstaan voor uw archief. Ik kom zelf nooit meer in Hoorn. Er zou misschien eens iemand langs kunnen komen om hem op te halen. Zelf heb ik gewoond op het Pelmolendpad nummer 11, maar woon sinds 1947 in deze streken.

C. Steenman-van Briel, Rhenen

Vandaag, 3 augustus, hebben dertien mensen een oplossing ingestuurd. De meesten vonden het niet moeilijk de panden te vinden. Sommigen deden het vanuit hun stoel, zoals de heer Ben van Tartwijk ooit schreef. De inzenders zijn: Arnold de Wolff, Riet Klooster, Greet Hemmer, J. Baart, Rob Mantel, Ciel en Gerard Mantel, M.C. Mes, J.C. Waard-Opmeer, Myra Petersen en Henny Webster, J. Lakeman, A.Ch. Semler, Ria van Westing en Rik Singer. De gelukkige winnaar is geworden: J. Baart. Hij krijgt een oud-Hoorn-etsje gemaakt door de heer J. Beuvink.

De heer J. Wiggers wist mij te vertellen, dat het deurtje aan de rechterkant in de gevel van de Cyriacuskerk (zie blad nr. 1, 1998, pag. 35 foto 1) een luikje betreft waarachter zich een aansluiting van een pomp bevindt op die manier kon regenwater opgepompt worden, waarmee de stoep van het parochiehuis en van de kerk geschrobt kon worden.

Het eerste huis is te vinden aan het Kleine Noord nr. 33/33 rood. Het pand bestaat dus uit een beneden- en een bovenwoning. In 'Hoorn, huizen, straten, mensen' wordt het omschreven als 19-eeuwse gevel met gemetselde pilasters met Korintische kapitelen. Een pilaster is een uitspringende band, in dit geval gemetseld, langs een gevel. Vaak loopt een en ander uit in een kopstuk, kapiteel geheten, naar de klassieke vormen gemaakt. In dit geval is er sprake van een Korintisch kapiteel d.w.z. het geheel bestaat uit Acanthusbladeren. Ook is er nog zandsteen en natuursteen in de gevel gebruikt. Ook geeft 'Hoorn, huizen, straten, mensen' aan dat in 1912 in de benedenwoning een melksalon gevestigd was. Het woord 'salon' geeft aan dat melk niet een drank was voor de armen, die zo rond 1900 ook in Hoorn veelvuldig aangetroffen

werden. Maar in bovengenoemd boek valt ook te lezen dat verschillende bewoners vergunning hadden tot het verkopen van bier. Het drankmisbruik was vooral in de laatste helft van de vorige eeuw erg groot.

Juist door de heersende armoede en de slechte huisvesting van velen. En in dit geval: het Kleine Noord was een uitvalsweg. En voordat men de stad verliet was een alcoholische versnapering niet te versmaden!

Na 1920 wonen op de begane grond het hoofd van de R.K. Mulo en boven een onderwijzer van dezelfde school.

Foto 2 is genomen op Onder de Boompjes. Het betreft hier nummer 14/14 rood of 15. Het pand dateert van 1903. Het is wat minder rijk voorzien van beeldhouwwerk, maar verschillende mozaiekjes van gekleurde baksteen zijn toch wel te bewonderen.

Ook lopen er gekleurde bakstenen banden over de gevel. In de twintiger jaren was hier een was- en strijkinrichting gevestigd. Er waren in Hoorn natuurlijk ook gegoeide huishoudens die de was en alle rompslomp daaromheen uitsteedden.

In de bovenwoning waren in de twintiger jaren een melkbezorger en een hoofd van de gemeentebewaarschool gehuisvest.

Dit soort huizen intrigeert mij altijd. De gevels stralen de onkreukbaarheid, degelijkheid uit van de opkomende burgerij.

Toch werd dit type huizen als de eigenaar wat meer geld had ook wel voorzien van torentjes, erkers, balkons. Vaak werden deze asymmetrisch aangebracht en op die manier geven ze de gevel iets wufts. Dat is bijvoorbeeld het geval met het huis op foto 4, Nieuwendam 26. Een saaie gevel, maar ineens is daar die vreemd uitgebouwde ingangspartij. En ik lees in 'Hoorn, huizen, straten,

mensen' dat de heer J. Korver in 1910 op een al bestaand pandje een verdieping en een balkon heeft gebouwd. Hij heeft voor het uitstekende bordesje zelfs ontheffing moeten aanvragen. En die uitbouw geeft nu juist iets eigens aan het pand. De bakstenen drager van het balkon is voorzien van leuk metselwerk. Het bordes maakt een levendige indruk door het hek met art nouveau-achtig gietijzerwerk, de bakstenen zuil en niet te vergeten het sierlijke dakje er bovenop. Ook de houten versiering in het bovenraam, die mogelijk ook

in de andere vensters heeft gezeten, geeft toch een aardig beeld van een vroeg twintigste eeuws huis.

Foto 3 heb ik genomen omdat het zo'n aardige laagbouw is. Vroeger was de Westerdijk de buitenkant van Hoorn. En dit pand doet landelijk aan met de deur in het midden, een stoepje en een prachtig getegelde portiek. En dan de dakkapel met de houten wangen opzij en langs het dakje de windveren met een kleine makelaar. Het huis is neergezet in 1910 blijkens de naast de ingang ingemetselde steen. De eerste steen gelegd door S. Veen, 30 augustus 1910 staat erop.

Het huis op de laatste foto staat op het Grote Oost nummer 94.

Ook dit pand werd in 1903 boven en beneden apart bewoond. Nu is dat niet meer het geval; het is een woonhuis.

Opvallende versieringen zijn hier de tegelrij onder de daklijst, de uitgemetselde rand tussen de onder- en bovenverdieping en de mozaiekjes met de van ringen voorziene sluitstenen boven de verdiepingramen.

Wat door het gebruik van machinale baksteen saaie gevels dreigen te worden, zijn bij nadere beschouwing door eenvoudige toevoegingen ineens voorname panden!

De nieuwe foto's betreffen allemaal 'koppen' van beelden in de stad. Eén hoofd is van een ietwat onzedige heer, die het dan ook erg moeilijk heeft. Hij mist een onderlijf (gelukkig maar) en draagt een zware last op zijn nek. Een ander kopje kunt u alleen in een tuin zien van een gemeente-instelling, hoewel ze ook door de spijlen van het hek in de ...steeg te zien is. Ik hoop dat u wederom plezier beleeft aan de opgaven. De oplossingen moeten worden gestuurd naar: Femke Uiterwijk, Grote Oost 98-100, 1621 BZ Hoorn.

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Foto 5

HOE HOORN VERANDERDE

Femke Uiterwijk

Het Grote Noord niet lang na 1906. In dat jaar bouwt de firma Vroom en Dreesman het eerste winkelmagazijn op de hoek Grote Noord/Nieuwsteeg. Boven de ramen staat met grote letters te lezen: manufacturen – bedden – tapijten. Ook toen stond er al het een en ander op de stoep uitgesteld. Twee huizen van de hoek is de naam Stumpel,

nr. 72 op de glasruit te zien. Het uithangbord erboven is daar in 1900 opgehangen.

In 1935 laat V&D onder leiding van architect Klein Schiphorst een heel nieuw winkelpand neerzetten op de plek van de nummers 68, 70, 72 en 74. In het midden van de straat ligt nog de tramrails van de paardentram naar Enkhuizen.

Tijdens de veemarkten werden ook wel koeien aangevoerd over de Zuiderzee. Zo ook op deze foto. De num-

mers 3 en 4 op de Veermanskade zijn nog niet gerestaureerd. De panden doen nog dienst als kaaspakhuis.